

AL PLEC DE PRESCRIPCIONS TÈCNIQUES DEL CONTRACTE RELATIU AL DISSENY, PRODUCCIÓ, MUNTATGE I DESMUNTATGE A TRES ESPAIS DIFERENTS DE L'EXPOSICIÓ "ILDEFONS CERDÀ, MÉS ENLLÀ DE L'EIXAMPLE" DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

EXP. 2026/0005710

UNIVERS CERDÀ. Més enllà de l'Eixample. *Idees i guia dels continguts de l'exposició*

Centelles, Barcelona (Can Serra) i Madrid (Colegio Ingenieros, Canales y Puertos)

ÀMBITS DE 'EXPOSICIÓ

0. Introducció

1. LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Biografia de Cerdà, Les cares de Cerdà,
Una generació que vol modernitzar la societat
Curiositats al voltant de la vida i obra de Cerdà

2. MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal
que l'inspira a projectar el territori

3. CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA Construcció de carreteres,
ferrocarrils i serveis urbans: acció i reflexió sobre el territori

4. CERDÀ MILICIÀ I POLÍTIC

Per una política pràctica

Els fets de la bandera (1855). Regidor de l'Ajuntament i segon comandament
Els fets de la República (1873). President de la Diputació i primer director
comandant

5. LA GALÀXIA CERDÀ

Un entorn familiar, tècnic i d'emprenedors d'infraestructures. Un entorn polític
al servei de la revolució liberal i progressista

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR TERRITORIAL

La higiene i les xarxes de circulació
com a principis d'organització de l'habitatge i la ciutat. La llei de la radiació.
Un esquema fractal
d'organització del territori i els seus equipaments

UNIVERS CERDÀ .Més enllà de l'Eixample

ÀMBIT 0. INTRODUCCIÓ: PER QUÈ UNIVERS CERDÀ, MES ENLLÀ DE L'EIXAMPLE?

El públic entra dins l'"univers" Cerdà.

Cerdà no es pot entendre sense una energia de modernització del projecte liberal del segle XIX. Aquest moviment es viu de forma molt intensa a partir de la constitució de 1812 i pren forma especialment en els períodes revolucionaris, en concret el bienni progressista de 1854-56 i en el sexenni revolucionari (1868-1874). Cerdà (1815-1876) s'emmarca clarament en aquest període i n'esdevé protagonista.

La seva obra no es pot entendre sense la generació a la que pertany, juntament amb Monlau, Madoz, Figuerola, entre molts d'altres, que també com Cerdà, han quedat fora del relat de la historiografia catalana, amb el valor que es mereixen. És per això que proposem centrar-nos en l'univers Cerdà i anar mes enllà de l'Eixample.

L'excel·lència de l'obra de Cerdà no es pot entendre sense copsar l'origen liberal i en un entorn rural, amb una formació científica i social com enginyer de camins, una implicació política i com a milicià en la seva vinculació al moviment liberal progressista, amb una visió de la política pràctica, i amb una experiència professional en un ambient de progrés amb nous empresaris associats a capitals d'indianos, on destaca l'entrada del ferrocarril i dels serveis urbans.

En aquest context Cerdà dissenya una proposta urbanística (l'eixamplament de ciutats) i una proposta territorial (un sistema de comunicacions i d'equipaments) que esdevé plenament actual.

La Diputació de Barcelona vol acostar aquest coneixement a la ciutadania i presenta una exposició adaptada al moment actual, on es troben totes les disciplines.

Valors de l'obra de Cerdà a tenir en compte:

Progrés, ciència, política, higiene, salut, mobilitat, connexió, visió holística i sistèmica, fractalitat

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Biografia de Cerdà. Exemple dels continguts.

Retrat de Cerdà

Retrat d'Ildefons Cerdà
Autor: Ramon Martí i Alsina (1826–1894)
Any: 1878
Tècnica: Oli sobre tela
Mides: 142 × 114 cm
Col·lecció: Museu d'Història de Barcelona (MUHBA)

La primera reivindicació del personatge va ser amb la necrològica de Cerdà de Manuel Angelon el 1880
Se li demana un monument el 1884 i 1888 però que no s'acaba de concretar.

En aquest retrat, realitzat el 1878, Ramon Martí i Alsina, màxim representant del realisme català, plasma la sobrietat i la força intel·lectual d'Ildefons Cerdà. El fons fosc i el realisme de les faccions accentuen el caràcter auster i reflexiu de l'enginyer, urbanista i reformador social.

El retrat es va elaborar quan Cerdà ja era mort. Probablement s'inspira en la fotografia que s'adjunta.
Martí i Alsina evita la idealització pròpia del retrat oficial i ens mostra un Cerdà humà, seriós i compromès amb el seu temps.

La Diputació de Barcelona va imprimir una fotografia del Retrat de Cerdà que s'exposa a l'Escola Industrial i que es pot exhibir a l'exposició.

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Biografia de Cerdà

1. Centelles (Osona, Barcelona)

Naixement, infància i masia familiar (1815, Mas Cerdà)

2. Tona (Osona, Barcelona)

Refugi familiar (1822)

3. Vic (Osona, Barcelona)

Estudis de filosofia i residències intermitents (1823, 1827, 1831)

4. Moià (Moianès, Barcelona)

Pràctiques de notaria (1830, 1832)

5.a. Barcelona (1848)

Estudis (matemàtiques, arquitectura, dibuix i nàutica, 1831, 1834, 1835)
Redacció de projectes viaris i ferroviaris (1841-1848) (Direcció General d'Obres Públiques. Districte de Barcelona)

5.b. Barcelona (1848)

Abandona Cos Enginyers (1849)
Protagonitza els fets de la bandera (1855)

5.c. Barcelona (1856)

Projecte de Reforma i Eixample de Barcelona (1859)
Avantprojecte de Docks del port de Barcelona (1863)
Regidor a l'Ajuntament de Barcelona (1854-56 i 1863-66)

5.d. Barcelona (1865)

Teoria General de la Urbanització (1867)
Diputat provincial pel districte de Centelles (1871)
Vice-President de la Diputació de Barcelona (1871-72)
President de la Diputació de Barcelona (1873-1874)

Viatges a Osona (residències). Anades i tornades de Barcelona a Centelles amb les crisis (còlera...)

Viatges a Madrid per l'aprovació dels projectes.

Viatges a Paris, Liege, i Nimes,

6. Granollers (Barcelona)

Treballs de ferrocarril i xarxes 1851-1854

7. Sant Joan de les Abadesses (Ripollès, Girona)

Projecte ferroviari (1856-58)

8. Saragossa (Saragossa)

Desplaçaments professionals i polítics

9. València (València)

Projectes d'abastament d'aigua de València de 1845

10. Terol (Terol)

Treballs com a enginyer de l'Estat

11. Albacete (Albacete)

Carreteres i obres públiques (1841)

12. Múrcia (Múrcia)

Carreteres i obres públiques (1841)

13. Madrid (Madrid)

Estudis d'Enginyer de Camins (1835-1841)
Es vincula a la Milícia Nacional (1835)
Diputat a les Corts (1851)
Estudi per a la reforma de l'Eixample de Madrid (1861)
Madrid (1875- Calle del Barco nº5, Madrid)

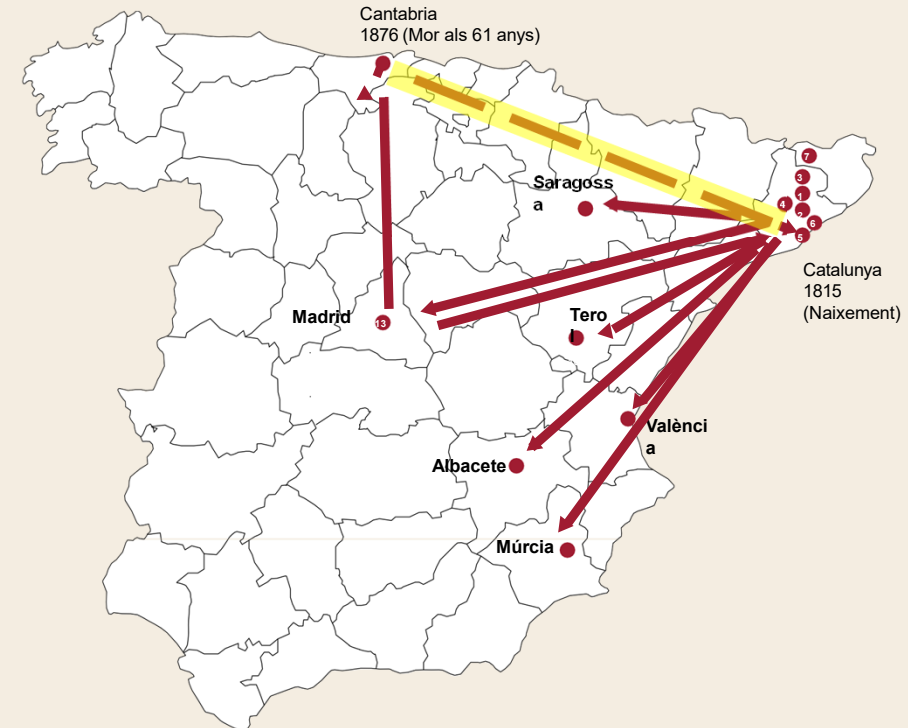
14. Las Caldas de Besaya (Cantàbria)

Defunció als 61 anys (1876)
Context de decadència personal i d'escassa reconeixença institucional.
Després d'una vida dedicada a projectar el futur de les ciutats i a defensar ideals progressistes, Cerdà va morir pràcticament oblidat, lluny de Barcelona i Madrid, als balnearis càntabres.

15. (5.) Cementiri de Montjuïc (Barcelona)

El 1971 Fabià Estapé trasllada els ossos al cementiri de Montjuïc (Barcelona)

Llocs geogràfics on es desenvolupa la vida personal i professional d'Ildefons Cerdà

Domicilis de Cerdà

1815. Mas Cerdà, Centelles

1833. Carrer de Ripoll 26 3º, Gòtic, Barcelona

1848. Carrer de Xuclà 8, Raval, Barcelona

1856. Plaça Medinaceli nº5, Barcelona

1865. Carrer del Bruc, 49 ppal, Eixample, Barcelona

1875. Calle del Barco, nº5, Madrid

1876. Balneari de Caldas de Besaya, Santander

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT. Biografia.

BIOGRAFIA ILDEFONS CERDÀ

Neix al Mas El Cerdà de la Garga, Centelles (Osona), en una família liberal i benestant. (1815)

La seva família pateix persecucions. Cerdà creix en un entorn rural però impregnat d'ideals il·lustrats (1815-1830).

Va a Madrid a estudiar a l'Escola d'Enginyers de Camins, Canals i Ports (1835-1841). Participa en la Milícia Nacional per primera vegada (1835)

Treballa com a enginyer de l'administració estatal en diverses províncies espanyoles (1841-1849)

Hereta el Mas Cerdà, es casa amb Clotilde Bosch (1848)
Es dona de baixa del Cos d'Enginyers de l'Estat. (1849)

Regidor de l'Ajuntament de Barcelona (1854-56)
Treballa com a Tècnic d'Hisenda del Govern Civil (1854)
Participa en la Milícia Nacional per Barcelona (1854-1856)
Rep l'encàrrec d'elaborar el Plànol Topogràfic del Pla de Barcelona (1855)

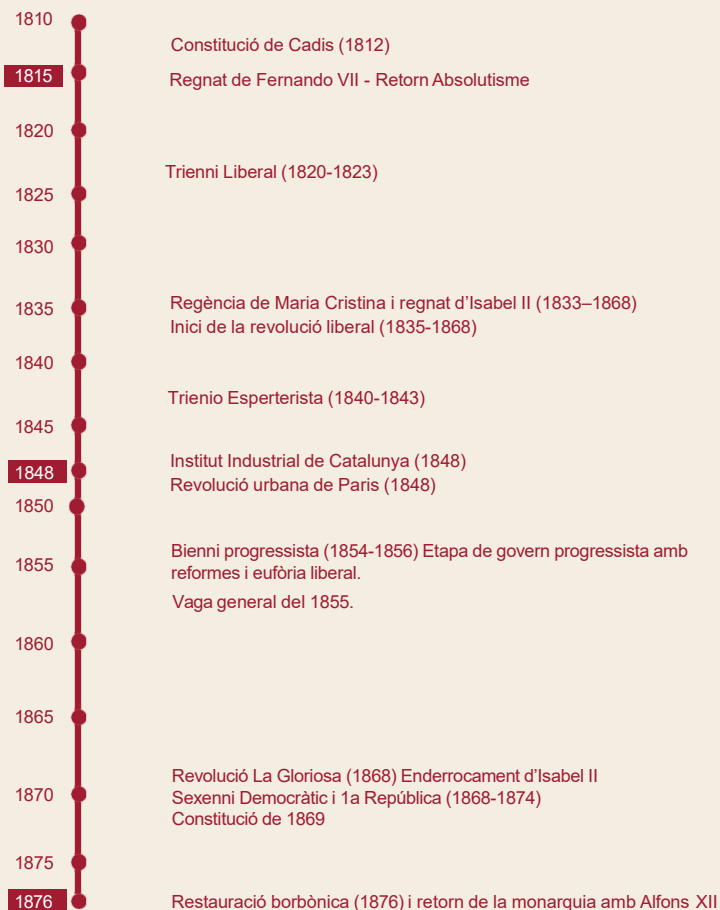
Rep l'encàrrec de redactar el projecte d'Eixample (1858)

Director de la Societat El Fomento del Ensanche (1863-1865)
Regidor de l'Ajuntament 1863-66

Diputat Provincial pel districte de Centelles (1870). (Sexenni Democràtic) i President de la Diputació durant la República (1873) on defensa una planificació territorial de la Província
Participa en la Milícia Nacional per Catalunya (1873-1875)
Reclutament i pressupostos de la guerra contra els carlins.

Mor a Caldas de Besaya (Cantàbria, 1876).

FETS SOCIALS I POLÍTICS S.XIX

FETS I OBRES DE L'UNIVERS CERDÀ

Pere Monlau publica Abajo las Murallas (1841)

Inauguració de la companyia de Nimes (1844)

Pascual Madoz i Francisco Coello publiquen el Diccionario Estadístico-geográfico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar i un Atlas (1845-1850)

Laureano Figuerola publica Estadística de Barcelona (1848)

Cerdà elabora el Pla Topogràfic del Pla de Barcelona (1855)

Cerdà participa com a comandant de sapadors de la Milícia Nacional en els "Fets de la bandera", fa de mediador, defensant els obrers i recollint dades socials.
Publica la Monografia de la Clase obrera (1856)

Jose Rafo redacta el Projecte de Port de Barcelona (1859)
Cerdà redacta el Projecte d'Eixample de Barcelona (1859)
Redacta estudis per a la reforma urbanística de Madrid (1861).

Proposa un gran projecte de connexió ferroviària amb el port de Barcelona (1863).
Publica la seva obra cabdal, la Teoría general de la urbanización (1867).

Cerdà redacta el Projecte de Divisió judicial de la província de Barcelona (1872)

Cerdà redacta el Projecte de Confederacions (vegueries) de carreteres i equipaments de la província de Barcelona (1873)

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Una generació que vol modernitzar la societat

No es pot entendre la vida i obra de Cerdà sense connectar-la amb una generació progressista i liberal, d'unes èlits impulsades pel la maçoneria i liderades per un projecte modernitzador de la societat.

Cerdà participa d'una xarxa de relacions amb intel·lectuals (Jaume Balmes), higienistes, (Monlau) geògrafs (Madoz), economistes (Figuerola), enginyers (Martí, Marchessaux,), industrials (Josep Bosch) i polítics progressistes (Madoz, Figuerola o Ciril Franquet) per intercanviar coneixement i donar impuls als projectes.

Des d'una visió de la política pràctica Cerdà exercirà com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona i com a President de la Diputació de Barcelona, on intentarà aplicar els seus principis d'urbanització i de planificació territorial.

En el moment de construir una teoria general de la ciència de la urbanització entronca amb el pensament utilitarista de Benjamin Bentham, el moviment santsimonista que desenvolupa una xarxa de transport i de comunicacions, amb referents de l'Economia com Jean Baptiste Say o geògrafs com Malte Brun.

Com a referents coetanis Cerdà conviu amb Lesseps, Haussmann i rep influències de Le Play o Proudhon.

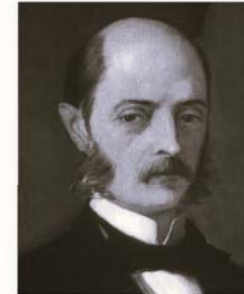
Els referents més propers i personals seran l'higienista Pere Felip Monlau (referent higienista), especialment el geògraf i polític Pascual Madoz, l'economista Laureà Figuerola (pare de la pesseta) o el topògraf Francisco Coello, Tots ells pertanyen al corrent polític del progressisme liberal i connectats per la maçoneria.

Pedro Monlau
1808-1871

Pascual Madoz
1806-1870

Laureano Figuerola
1816-1903

Francisco Coello
1822-1898

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Les Cares de Cerdà

Cerdà va desenvolupar diferents facetes a la seva vida per portar a terme la transformació de la seva societat

Ildelfons Cerdà i Sunyer (1815–1876) va néixer a Centelles (Osona). La seva infància i joventut al Mas Cerdà (1815-1833) li va donar mirada territorial, sensibilitat social i la idea d'"amplitud" (aire, sol i verd) que després traslladà a la ciutat. Es va formar a Vic, al Seminari; a Barcelona a la Llotja; i a Madrid a l'Escola d'Enginyers de Camins.

Baixa a Barcelona a fer estudis (1833-34) a la Llotja i realitza els estudis d'Enginyer de Camins a Madrid (1835-1841).

De 1841 a 1848 treballa al cos d'Enginyers de Camins. Des de 1845 ja exerceix com a enginyer, topògraf i urbanista de forma independent amb l'ajut del seu germà Miquel fins al final de la seva vida. Aquesta experiència li donà una mirada de connexió al món a través de la vialitat i el ferrocarril des d'una visió territorial.

En paral·lel exerceix de polític (1851 al Congrés de Diputats, 1854-56 i 1863-66 com a regidor; 1870-1874 com a reidor de Centelles, diputat provincial i president de la Diputació. Serà cap dels milicians de Barcelona (1854-56) i cap dels milicians de Catalunya (1873-75). Especialment al bienni progressista (1854-56) al municipi de Barcelona on desenvolupa una tasca d'urbanista; i al sexenni revolucionari (1869-1875) a la Diputació de Barcelona on exerceix de planificador territorial.

El 1859 redacta el Projecte d'Eixample de Barcelona (Pla Cerdà), un projecte pioner perquè combina dades socials i criteris higienistes i de mobilitat amb una visió metropolitana, establint una trama regular de carrers amplis, xamfrans i serveis públics integrats.

El 1873 redacta el Pla de Confederacions de la Província de Barcelona on planifica les infraestructures i els equipaments de la província sota el marc de la llei d'irradiació.

En heretar el Mas Cerdà (Centelles) el 1848, va esdevenir propietari i va poder iniciar una vida pública al servei de la creació d'una Ciència de la Urbanització. El 1867 publica la Teoria general de la urbanització, on ordena aquests principis i els converteix en criteri. El 1875 en farà una extensió a l'escala territorial amb un esboç de la Teoria general de la Rurització.

Del mas i de la seva experiència professional i política n'extreu una "doble mirada": ruralitzar l'urbà amb aire, llum i ventilació i alhora urbanitzar el rural, connectant les ciutats i els nuclis al món.

El seu pensament es la combinació de dos principis: facilitar la higiene i la mobilitat als assentaments urbans. La seva idea clau és simple i potent: la ciutat ha de servir per viure bé i per moure'ns bé, separant fluxos (vianants, carruatges...) i garantint condicions sanitàries. Per parlar amb proves, el 1856 elabora la Monografia de la Classe obrera on compta habitatges, feines, malalties i salaris de la classe obrera; conclou que la densitat i l'amuntegament fan la ciutat insana i calen reformes.

Més enllà de l'exemple, proposa millores per a Madrid, per a la comunicació del port i la ciutat, per a les xarxes de carreteres i de ferrocarrils, amb una visió de país connectat. El seu llegat: un urbanisme amb base de dades, salut i justícia social, habitatge i infraestructures nascut de l'experiència del territori i pensat per la vida de cada dia.

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Curiositats al voltant de la vida i obra de Cerdà

1. El petit "Alfonset": a casa seva l'anomenaven així. De nen caminava 5 km cada dia des del mas Cerdà fins a Centelles amb el dinar a la cistella per aprendre llatí amb el capellà Palmarola, es movia al voltant de la font i l'hort amb la vista de la vall, o anava a Santa Magdalena de Vilaretau al costat del Mas Cerdà

2. El 1844 te l'oportunitat d'anar a Nimes per a la inauguració de la línia del Chemins de Fer du Midi. Allí va sentir que la humanitat entrava en una nova època i això el va empènyer a estudiar les ciutats modernes.

3. El 1848 viu un cop de timó a la seva vida: a la mort del seu germà, es converteix en hereu del Mas Cerdà. Es casa amb Clotilde Bosch, renuncia a la seva carrera d'enginyer de l'Estat i decideix instal·lar-se pel seu compte combinant les tasques com enginyer, polític i científic. Te el recolzament del seu sogre qui serà la seva persona de confiança fins la seva mort el 1856

4. Cerdà s'escapa de Barcelona el 1856 on sel recerca per quedar tancat a la Ciutadella. Juntament amb Ravella s'instal·larà a París durant 2 anys. Allí coneix Haussmann en la seva estada a París (1856-58) i li proposa treballar a París, Cerdà li contesta que no perquè vol treballar a Barcelona: .

5. Cerdà va tenir tres filles amb la seva dona, Clotilde Bosch. La vida intensa de Cerdà per l'aprovació de l'Eixample genera una absència de la relació amb la dona. La carta del seu sogre retreu que no li faci cas a la filla. El 1864 descobreix que la quarta filla, Clotilde Cerdà, no n'és el pare. El 1865 tenen un altre fill que mor prematurament. La seva dona anirà a viure a Madrid, mes tard a Roma i posteriorment de París. D'allí viatjarà amb la seva filla en diverses gires de concerts.

6. Cerdà viu una temporada crítica. Crack del 65 i 66

Curiositat 6. Quan Clotilde Bosch viu a París juntament amb la seva filla Clotilde Cerdà, on forma part de la cort d'Isabel II a l'exili. En un dinar en que coincideixen Isabel II amb Franz Liszt, Richard Wagner i Víctor Hugo: «Esmeralda (com l'heroïna de l'obra més coneguda d'Hugo) i Cervantes (per l'escriptor espanyol).. Mentrestant Cerdà es troba a partir de 1870 que es presenta com a diputat pel partit republicà-federal

Curiositat 7. Amb Rosita, la seva única filla soltera, Cerdà va el 1876 a prendre les aigües a Caldes de Besaia, Santander, on mor. Es queda al cementiri de Barros, i en l'oblit, fins que Estapé fa traslladar les seves restes i les guarda en una caps a casa seva durant un any. El 18 de desembre de 1971 és enterrat sota la làpida peculiar. Un últim revés: per un error després solucionat, s'inscriu malament l'any de naixement, 1816 en comptes

7 curiositats per mostrar de manera didàctica, amb petits plafons giratoris, o recursos analògics similars per crear interès i interactuar amb les persones assistents a l'exposició

1

LA GENERACIÓ DE CERDÀ I EL SEU CONTEXT

Curiositats al voltant de la vida i obra de Cerdà

8. Quan el novembre de 1858 les competències de planificació de les ciutats passa al Ministeri de Foment, Cerdà es dirigeix a Madrid a veure els seus companys de promoció que governen el Ministeri de Foment i demana l'encàrrec del projecte d'Eixample (Gener de 1859) que aconsegueix (Febrer 1859) i un més després presenta el projecte (Abril 1859) al Ministeri de Foment. El 7 de Juny de 1859 s'aprova inicialment el Projecte.

Una comissió de l'Ajuntament de Barcelona es dirigeix el 27 de Juliol de 1859 demanant que quedi sense efecte l'aprovació inicial del projecte. El 31 de Juliol apareix una ordre que ratifica l'aprovació inicial. L'ajuntament convoca un concurs el 2 de setembre a celebrar el mes d'octubre. El ministeri exigeix que estigui exposat el projecte de Cerdà en una sala adjacent durant el Concurs. S'aprova definitivament el Projecte de Cerdà el 30 de maig de 1860.

Curiositat 9. Entre 1860 i 1861 va marcar les fites al terreny de les futures vies. A partir de la torre del Rellotge a la Barceloneta traça una línia seguint l'orientació del paral·lel (Avda Paral·lel) i una línia seguint el Meridià (Avda Meridiana). Sobre aquestes traces situa la Avda Gran Via, entre Plaça Espanya i Via Laietana.

Curiositat 10. Durant molt de temps s'ha dit Les notícies que diuen que els propietaris estaven Els propietaris que donaven a la façana de la carretera de Gràcia (actual passeig de Gràcia) entre Gran Via i Consell de Cent s'oposen al disseny de la Plaça de la ciutat en la cruïlla de Gran Via i Passeig de Gràcia (29 de setembre de 1860). S'aprova l'eliminació de la plaça el 20 d'agost de 1861.

Curiositat 11. Les enganxades entre Cerdà amb els arquitectes contemporanis Amb Garriga pel disseny de carreteres, especialment la C-17 Amb Josep Puig i Cadafalch, un dels seus detractors principals, que pagava a llibreters amb l'ordre d'adquirir tot el que publicués l'enginyer per cremar-ho a continuació. Amb Lluís Domènech i Montaner que va advertir que l'amplada dels carrers de l'Eixample provocaria corrents d'aire perillosos per a la salut i, com a protesta, va disposar els pavellons de l'Hospital de Sant Pau en sentit contrari al que Cerdà va donar als seus carrers. Els detractors que han perjudicat de l'obra de Cerdà

Curiositat 12. El 1888 la família va fer gestions per erigir un monument a Cerdà a la cruïlla entre Rambla Catalunya i Avda Gran Via. El 1920 Clotilde Cerdà es va dirigir per carta a Puig i Cadafalch per fer un homenatge al seu pare, que Puig rebutjarà. El 1959 es recupera l'obra de Cerdà en motiu del Congrés Nacional d'Urbanisme a Barcelona. El 1971 Fabià Estapé trasllada les restes de Cerdà de Caldes de Besaya a Barcelona i publica un facsimil de l'Teoria General de la Urbanització i una Biografia. El 1976 se celebra una exposició de Cerdà a la Universitat de Barcelona. El 1994 se celebra la Mostra Cerdà amb motiu de la redescoberta de diferents documents a Alcalà de Henares. El 2009 se celebra el 150 aniversari de l'Aprovació del Projecte de Reforma i Eixample de Barcelona i el 2026 se celebra el 150 aniversari de la seva mort

Més curiositats per mostrar de manera didàctica, amb petits plafons giratoris, o recursos analògics similars per crear interès i interactuar amb les persones assistents a l'exposició

2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infància i joventut (1815-1835, de 0 als 20 anys)

Aquarel·la del pintor Westhofen del Mas Cerdà i el seu entorn a finals del s. XIX
COL·LECCIÓ FAMÍLIA ILDEFONS CERDÀ / AJUNTAMENT DE CENTELLES.

El Mas Cerdà de Centelles disposava de més de 160 hectàrees, que equivalen aproximadament a 160 camps de fútbol reglamentaris **situats sobre una plana elevada.**

Pel que fa al tipus de propietat, no era un gran latifundi com els que dominaven Castella o Andalusia, sinó una casa pairal catalana amb terres pròpies i set masoveries associades. Això significa que la família Cerdà vivia del treball de masovers que cultivaven parcel·les dins de la finca, tot i que la família mantenia la propietat i rebia una part de la producció.

A mitjans del segle XIX, això **situava els Cerdà en la franja de propietaris liberals rurals: tenien una posició econòmica còmoda, però no eren grans terratinents aristocràtics; tampoc petits pagesos sense terra.** La seva condició els permetia viure de les rendes agràries, invertir en estudis i projectes i mantenir un cert prestigi social dins d'un entorn carlí i conservador que sovint els era hostil.

IMPORTÀNCIA DELS ORÍGENS AL MAS CERDÀ

El Mas Cerdà de Centelles va ser determinant tant en la vida personal com en la professional d'Ildefons Cerdà, i és un element clau per entendre el seu pensament:

En l'àmbit personal

Arrels liberals i conflicte polític: Va néixer en una família liberal en un entorn carlí i conservador, cosa que el va obligar des de petit a viure trasllats forçats i persecucions. Això el va marcar amb una consciència política molt primerenca i un fort sentit del compromís social.

Hereu inesperat: **La mort prematura del seu germà el 1848 el va convertir en hereu del Mas Cerdà** i de les més de 300 hectàrees de terres. Això li va donar estabilitat econòmica i li va permetre retirar-se del cos d'enginyers de l'Estat i dedicar-se plenament a la recerca i a la política.

Contacte amb els masovers: Viure envoltat de treballadors de la terra el va fer sensible a la realitat dels més humils i el va dotar d'una empatia social que travessarà tota la seva obra.

En l'àmbit professional

Amplitud i aire net: El fet d'haver crescut en un espai obert i sa el va portar a integrar en el seu pensament urbanístic la necessitat d'espais amples, ventilació i higiene. Aquestes idees es reflectiran a la seva Teoria General de l'Urbanització i en el disseny de l'Eixample.

Visió territorial: Des del Mas, situat al Pla de la Garga, podia contemplar tota la vall del Congost. Aquest paisatge li va donar una visió topogràfica i de conjunt del territori, una experiència vital que després aplicarà als seus estudis d'enginyer de camins centrats en les infraestructures i que el van abocar a la urbanització i la planificació urbana i territorial.

Laboratori vital: El contrast entre la masia oberta i la Barcelona enmurallada li va fer veure la necessitat de repensar les urbs perquè fossin més saludables, accessibles i amb equitat social.

2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

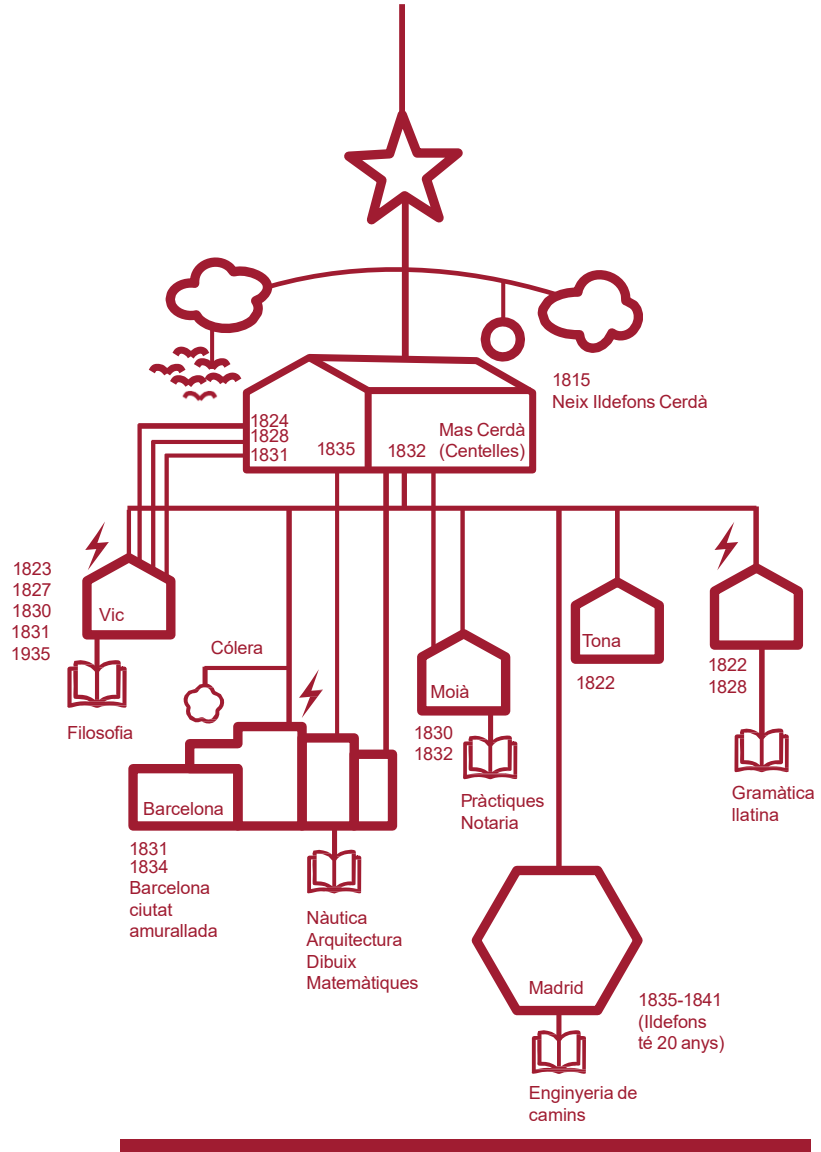
1815 – Mas Cerdà
Neix Ildefons Cerdà en una masia liberal envoltada de natura. L'amplitud i l'aire net marquen per sempre la seva visió urbana.

1822 – Fugida a Tona
Els ideals liberals obliguen la família a fugir de la masia. Comença la vida de desplaçaments.

1823 – Trasllat a Vic, ciutat en conflicte. El nen "Alfonset" observa tropes i revoltes. Primer contacte amb la política i la inestabilitat.

1827 – Nova fugida
Amenaçat pels realistes, es trasllada amb la seva família de nou a Vic. Adaptació i resistència.

1830 – Estudis a Vic i Moià
Voracitat pel coneixement: llatí, filosofia, notaria.

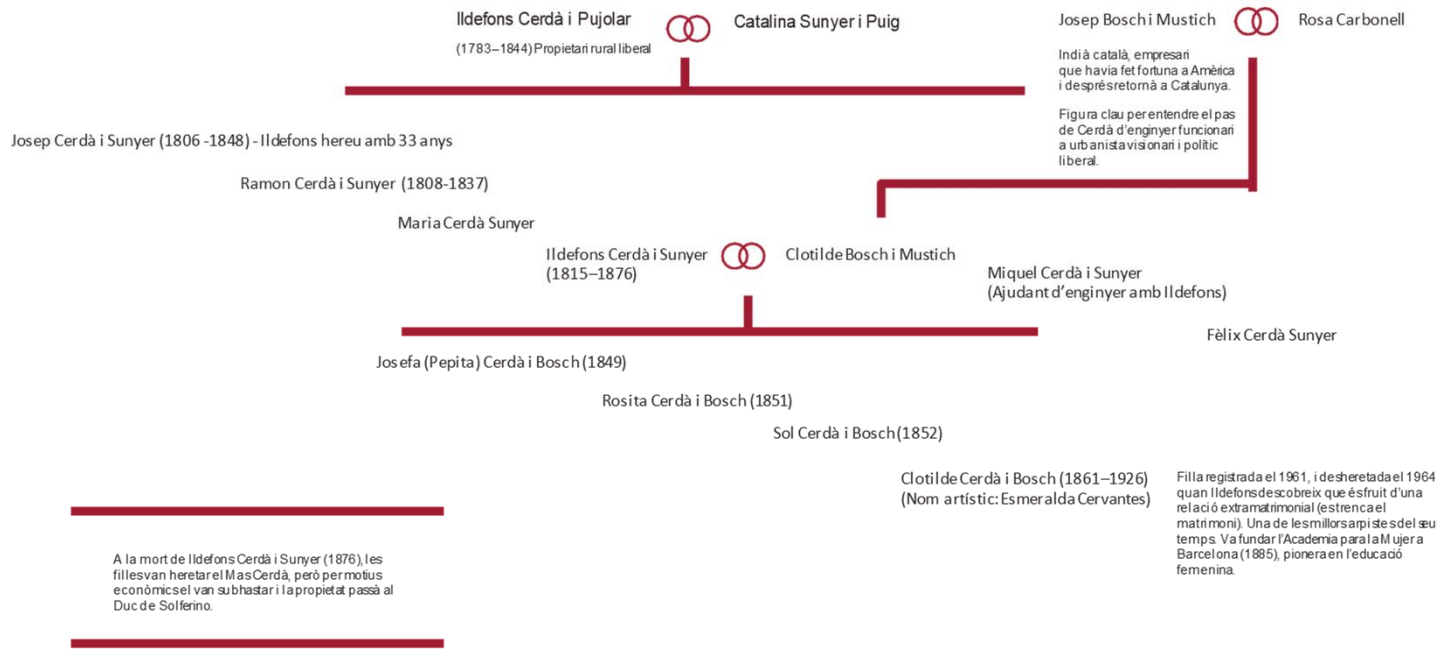
2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Una herència dispersa en el territori

Família Cerdà de la Garga (Centelles)
Documentats des del s.XII.

Pepita Cerdà es casarà amb l'anglès Charles Richardson deixaran Barcelona i vendran el Mas Cerdà el 1890.

La seva filla Edith, casada amb H.M. Saunders van anar a residir a Austràlia.

Per altra banda un altre fill, Charles es va casar amb Julia Richoud i varen anar a Anglaterra i mes tard a Buenos Aires, i varen tenir una filla, Marie Rose, que es va casar amb Ronald Evans. Avui els hereus de Cerdà estan dispersos entre Austràlia, Anglaterra (Londres) i Argentina (Buenos Aires).

El 2009 tres dels seus hereus es van apropar a Barcelona, amb motiu de l'any Cerdà.

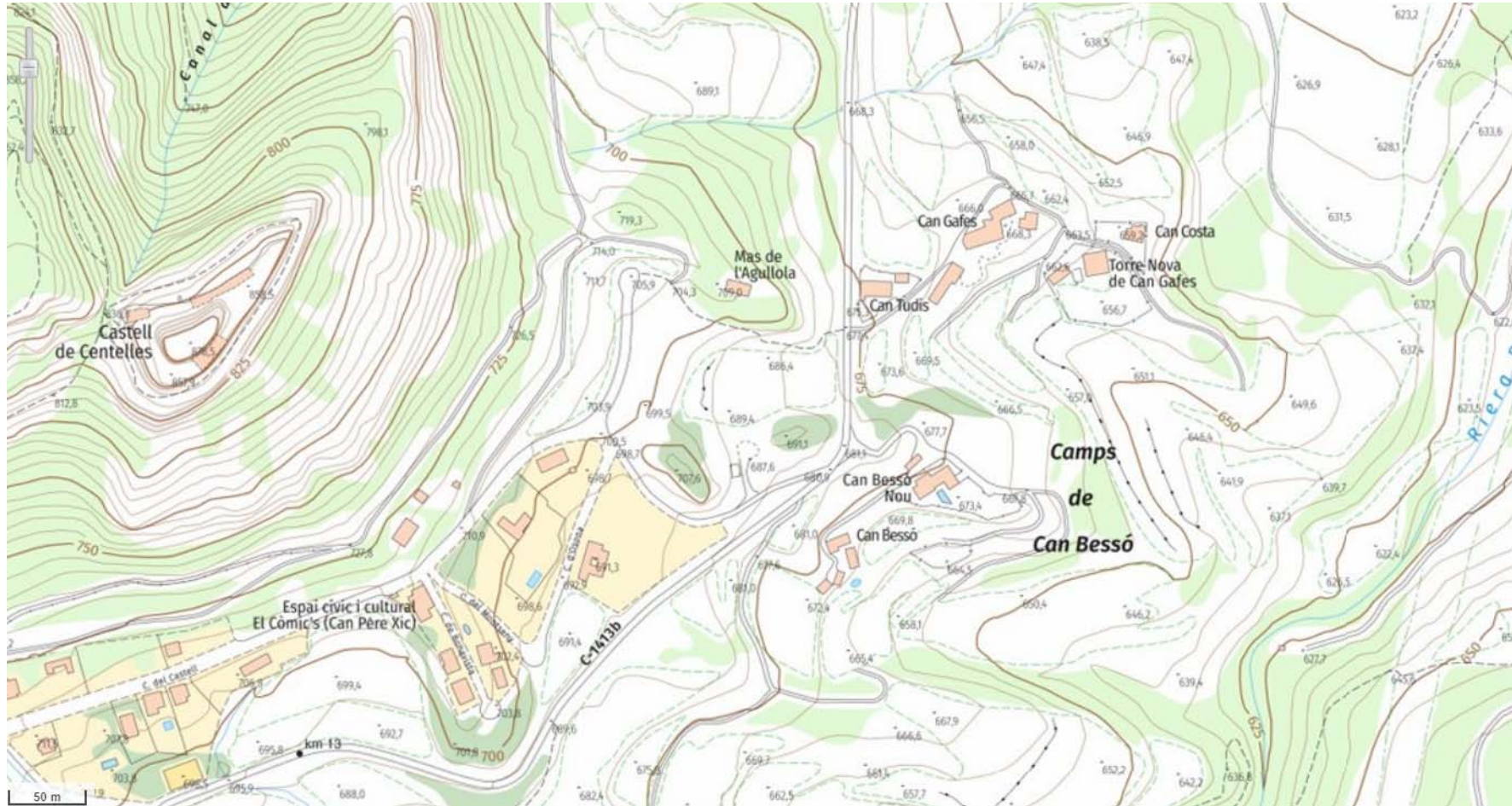
2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori (visió de dron) Vídeo 1

Infància i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

1. El dron pot volar sobre el Castell de Centelles i La Masia de Viladevall que acull el nucli antic de Sant Martí de Centelles (Can Pere Xic)

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

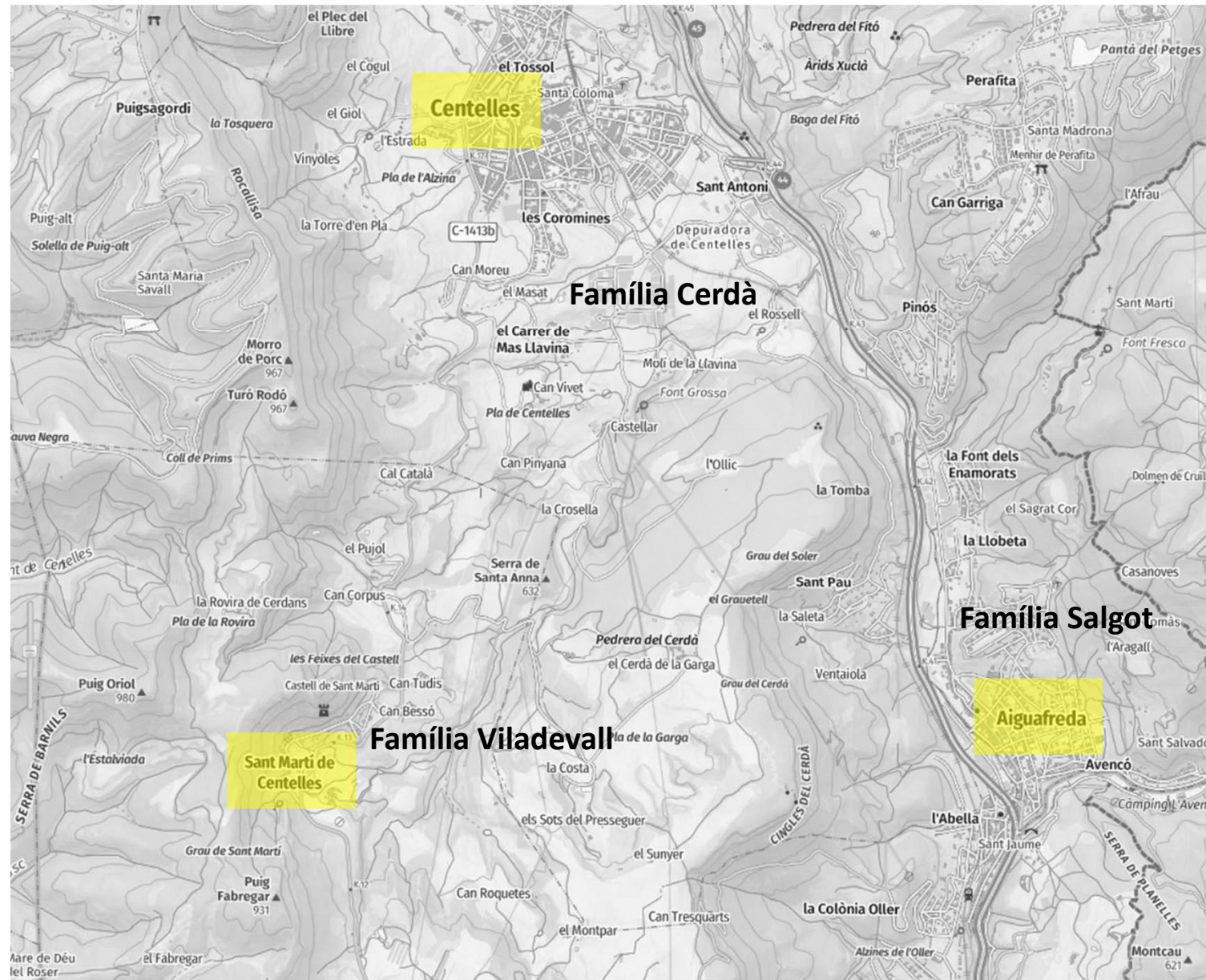
2

MAS CERDÀ Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infancia i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

2. El dron pot volar sobre el conjunt dels nuclis de Centelles, Sant Martí de Centelles i Aiguafreda on se situen respectivament les famílies Cerdà, Viladevall i Salgot

Vol partint des de l Cerdà per veure el contrast entre el Pla de la Garga i la Vall del Congost i observant el pas del Congost amb el riu, la carretera i el ferrocarril

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infancia i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

3. El dron pot sobrevolar el Pla de la Garga passant pels masos de El Cerdà de la Garga, Comabessona, El presseguer, El Pontpar i el sunyer acaban a Santa Magdalena de Vilarestau com a Sagrer dde les masies d'aquest territori que queda delimitat per la riera blanca i els cingles del Cerdà

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

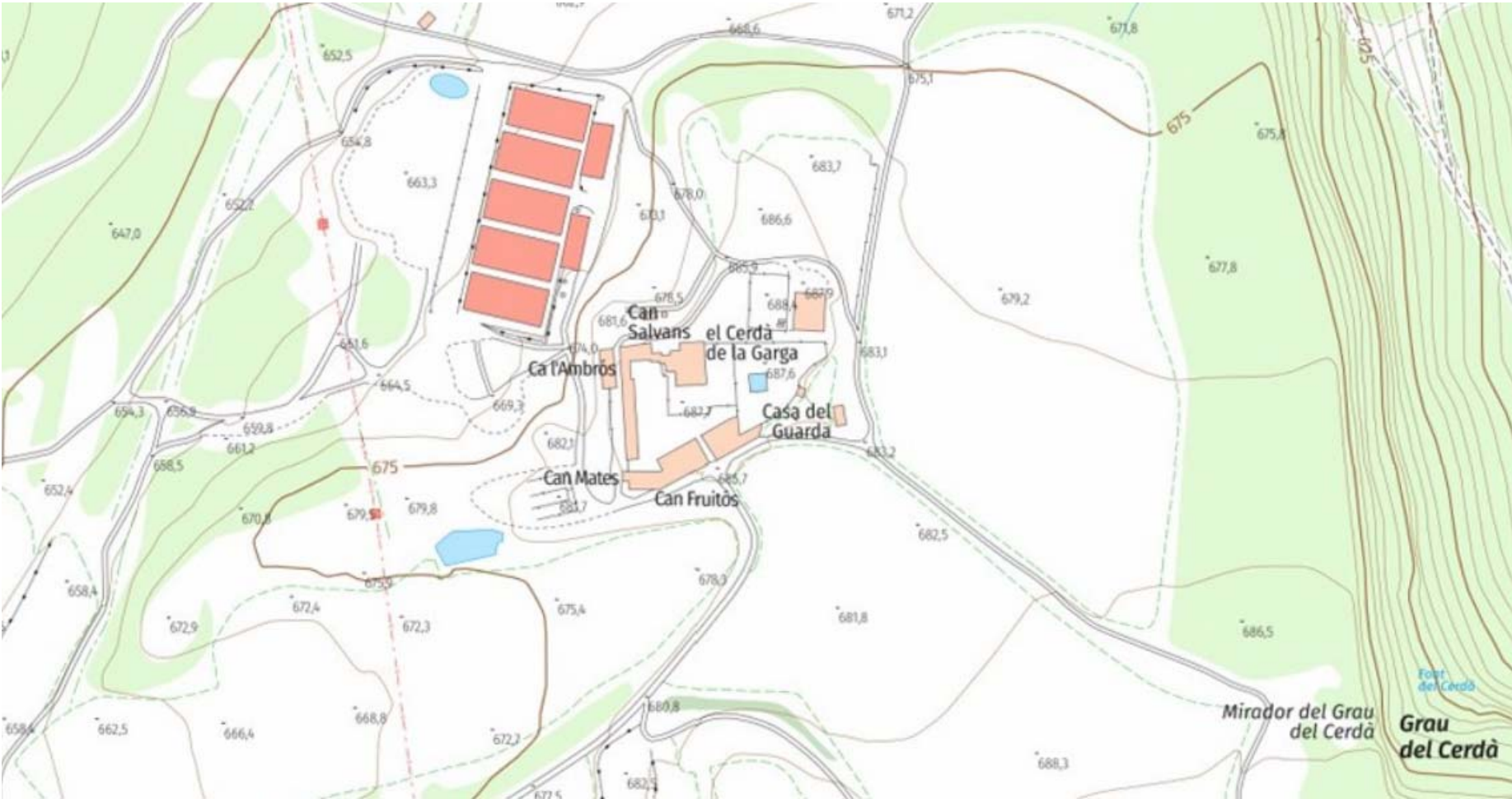
Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

2

MAS CERDÀ Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infància i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

4. El dron podrà volar sobre les edificacions del Cerdà de la Garga on s'ubiquen les masoveries de Can Fruitós, Can Mates, Ca l'Ambros, Can Salvans

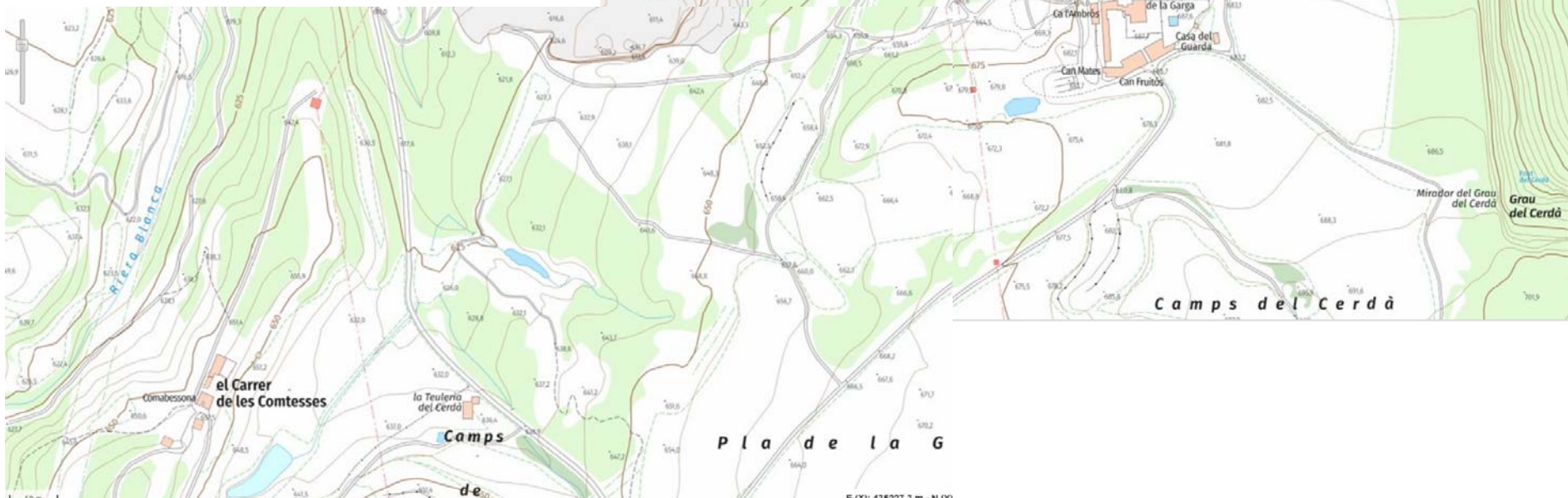
2

MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infància i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

4. Cont. així com les 3 masoveries del Carrer de les Comtesses i la Teuleria
El dron pot volar sobre la pedrera del Cerdà i la Bassa del Cerdà que està connectada a la Font i a la Mina del Cerdà (prop del Mirador del Grau del Cerdà)
Hi haurà un vol que parteix de la mina del Cerdà, continua sobre la font del Cerdà i sobrevola les feixes de l'antiga horta del Cerdà.

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

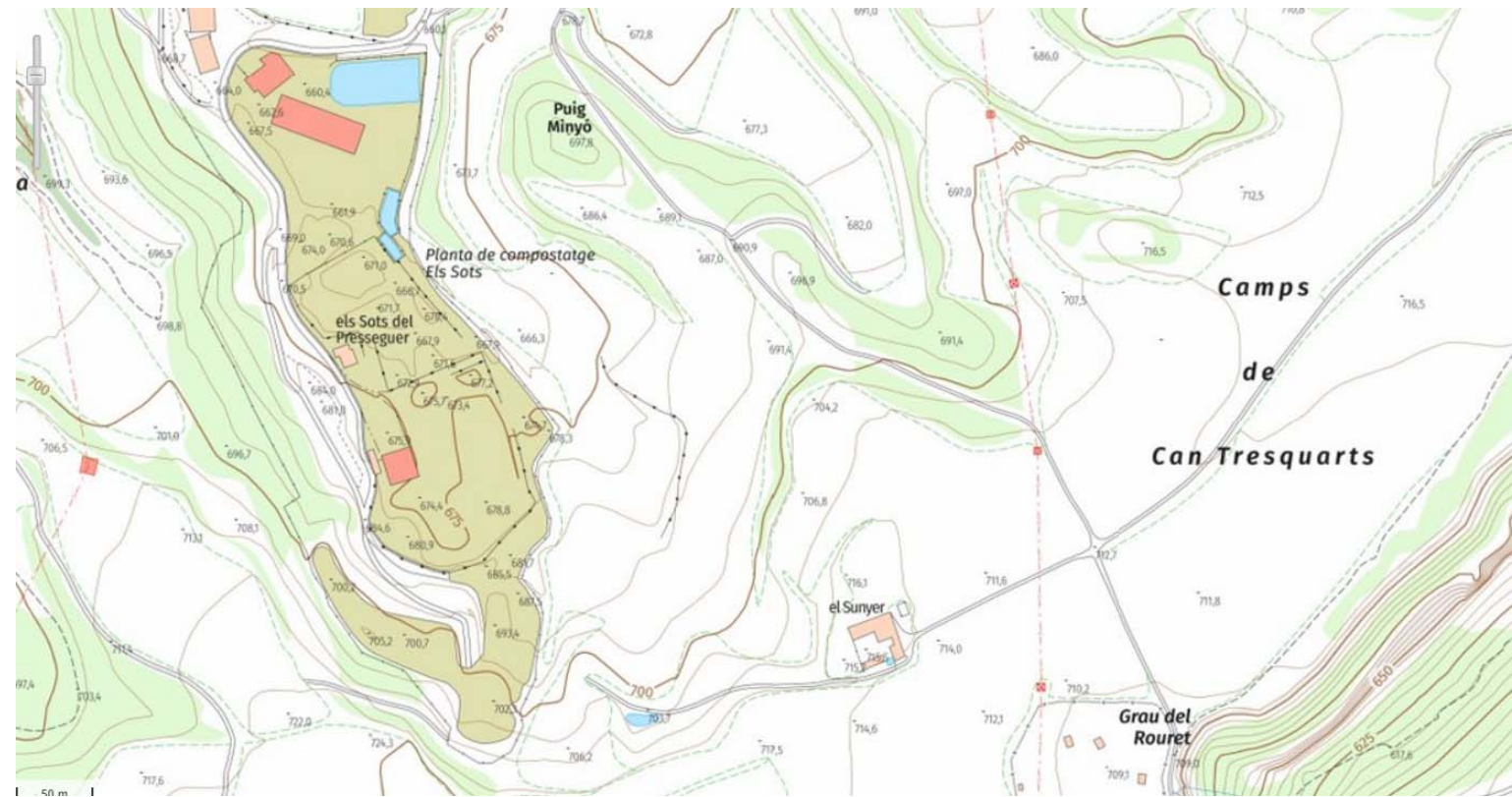
Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

2

MAS CERDÀ Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Infància i joventut (1815-1833, de 0 als 18 anys)

5. El dron podrà volar sobre els camps de la Pla de la Garga que inclouen els camps del Cerdà de Can Tresquarts i de Can sunyer (família de la mare de Cerdà)

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

3

CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA Construcció de carreteres, ferrocarrils i serveis urbans: acció i reflexió sobre el territori

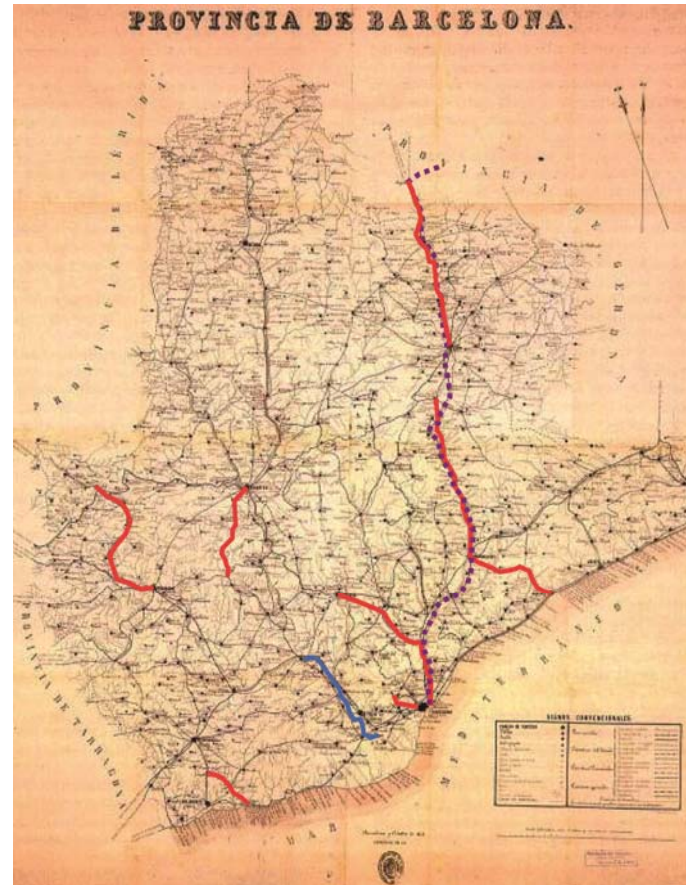
ETAPA COM A ENGINYER DE L'ESTAT 1841-1849

Carreteres en les que participa com a projectista o direcció d'obra (1835-1846)

- 1841: Albacete-Múrcia
- 1842: Barcelona-Móra d'Ebre i Tarragona-Seu d'Urgell-Vall d'Aran
- 1842: Barcelona-Vic-Ripoll (tram Ametlla-Centelles)
- 1843: Carretera València-Barcelona
- 1845: Sabadell-Saragossa
 Igualada-Calaf
 Barcelona-Sarrià
 Sitges-Canyelles
 Manresa-Barcelona
 Banyoles-Besalú
 Mataró-Granollers
 Recomposició del camí
 d'Esparreguera al Balneari de
 la Puda
 Informe i pressupost per a la
 reconstrucció del pont
 medieval de Sant Celoni
- 1846: Saragossa-Terol

Aigua i serveis

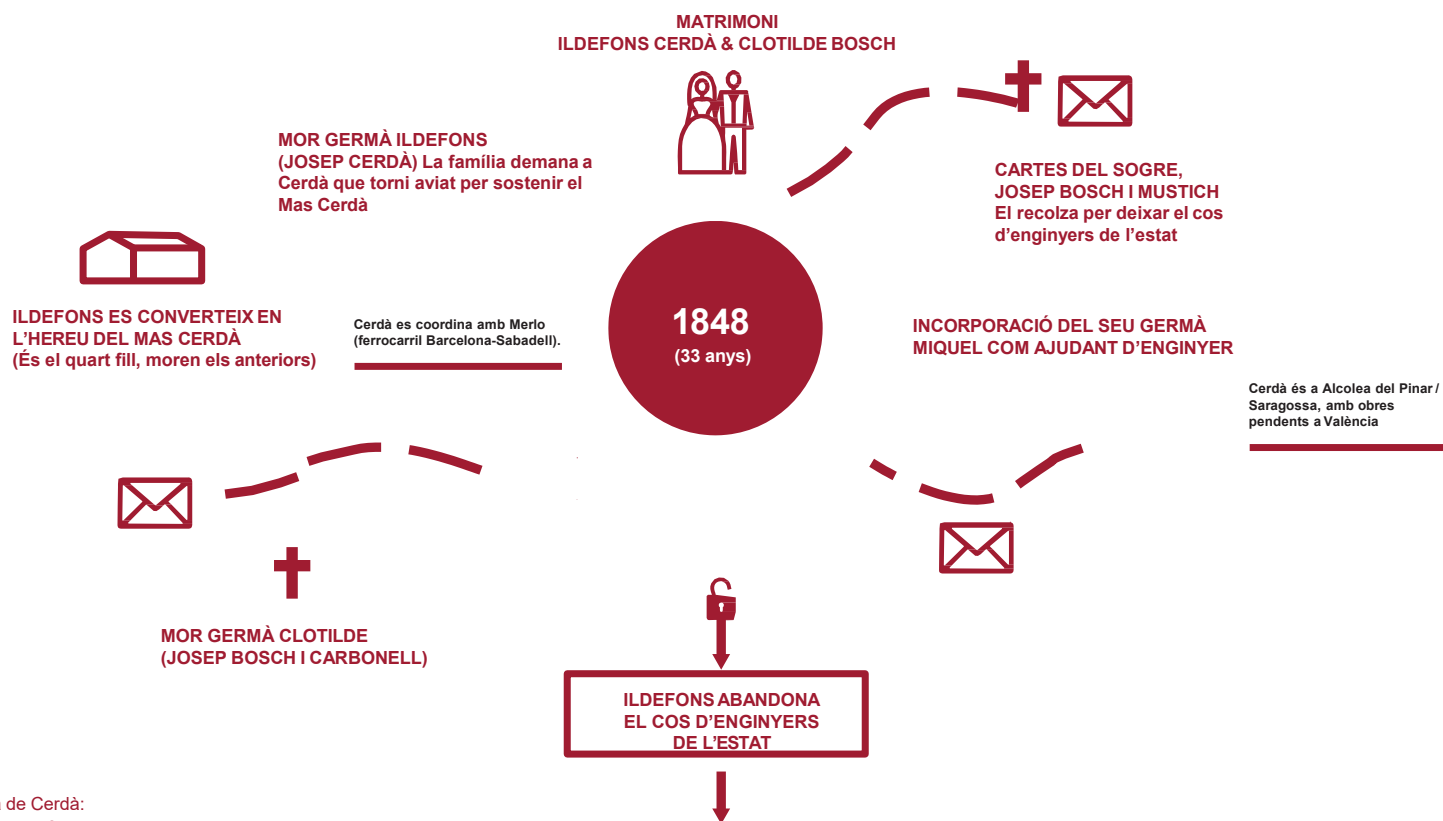
- 1842 Canal de reg a Cuevas de Almanzora
 (Almeria)
- 1845-46: Canal de rec al Llobregat (Martorell)
- 1845-47: Conducció d'aigües potables a
 València
- 1846: Línia de telègraf òptic entre València i
 la frontera francesa

3

CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA

Construcció de carreteres, ferrocarrils i serveis urbans: acció i reflexió sobre el territori

El 1848 és un any d'inflexió en la vida de Cerdà:

passa d'enginyer en acció a urbanista en reflexió

Es mor el seu germà i esdevé hereu, es casa amb Clotilde Bosch, filla de Josep Bosch, un indiano vinculat amb el ferrocarril de Barcelona a Mataró que l'anima a deixar el cos.

Es l'any de la revolució de París i d'un lideratge a Catalunya dels liberals modernitzadors. Es crea l'Institut Industrial de Catalunya

Es disposa de 2 cartes que s'envia amb el seu sogre, Josep Bosch i Mustich, en les quals anima a Ildelfons a abandonar el cos d'enginyers de l'Estat.

CERDÀ INICIA UNA ETAPA EN LA COMBINA LES SEVES FACETES D'ENGINYER I POLÍTIC
Exercirà d'enginyer a títol privat i d'urbanista al Govern civil i iniciarà una activitat política i pública al servei de la ciència de la urbanització com a nova disciplina

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

3

CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA Construcció de carreteres, ferrocarrils i serveis urbans: acció i reflexió sobre el territori

HACIA UNA NUEVA FIGURA URBANÍSTICA: EL ENSANCHE

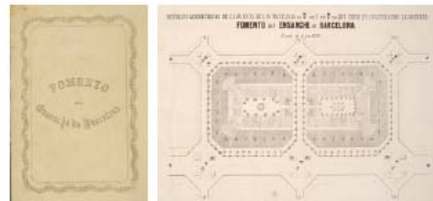
1855 ANTEPROYECTO DE ENSANCHE DE BARCELONA
1856 MONOGRAFÍA DE LA CLASE OBRERA
Estudio de los elementos de la urbanización

1859 TEORÍA DE CONSTRUCCIÓN DE CIUDADES
PROYECTO DE REFORMA Y ENSANCHE DE BARCELONA
Modelo de ensanche de ciudad: proyecto, ordenanzas y plan económico

1863 FOMENTO DEL ENSANCHE DE BARCELONA
Introducción de sociedades de construcción del ensanche

1861-1865 PLANO DE ALINEACIONES ENSANCHE DE BARCELONA
Aplicación del sistema de reparcelaciones al ensanche de Barcelona

3

CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA Construcció de carreteres, ferrocarrils i serveis urbans: acció i reflexió sobre el territori

HACIA UNA TEORÍA GENERAL DE URBANIZACIÓN DEL TERRITORIO

1861 TEORIA DE VIALIDAD URBANA
PROYECTO DE REFORMA INTERIOR DE MADRID
Modelo de reforma interior de las ciudades

1863-68 TEORÍA DE ENLACE MARÍTIMO-TERRESTRE
ANTEPROYECTO DE DOCKS DE BARCELONA
Modelo de ensanche con articulacion de la movilidad ferroviaria

1867 TEORÍA GENERAL DE LA URBANIZACIÓN
Manual de urbanismo y aplicación
a los ensanches españoles

1872 TEORÍA GENERAL DE LA COLONIZACIÓN
Teoría general de la urbanización +
Teoría general de la ruralización

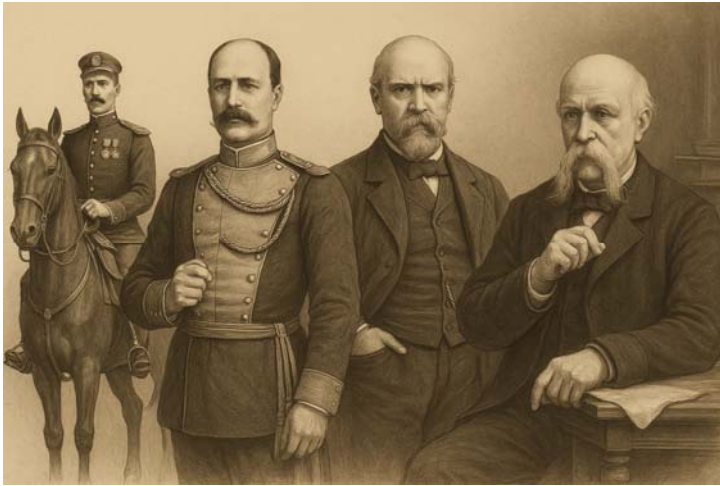
4

CERDÀ MILICIÀ I POLÍTIC

Per una política pràctica

Els fets de la bandera (1855). Regidor de l'Ajuntament

Els fets de la República (1873). President de la Diputació

1835-1841

MEMBRE DE LES MILÍCIES NACIONALS
ESTUDIANT A L'ESCOLA D'ENGINYERS DE CAMINS

1851

DIPUTAT AL CONGRÈS DE DIPUTATS A MADRID

1854-56

REGIDOR DE
L'AJUNTAMENT DE
BARCELONA

2ON COMANDANT DEL
BATALLÓ DE SAPADORS
DE LA CIUTAT DE
BARCELONA

1855

COMISSIÓ A MADRID
(Mediador vaga general)

1863-66

REGIDOR
AJUNTAMENT DE BARCELONA

1871

REGIDOR PER CENTELLES I DIPUTAT PROVINCIAL
DIPUTACIÓ DE BARCELONA

1873-1874

VICEPRESIDENT
PRESIDENT DIPUTACIÓ DE BARCELONA (EN FUNCIONS)

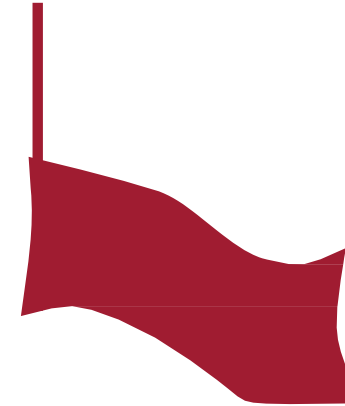
1ER DIRECTOR COMANDANT DE LA
COMPANYIA DE SAPADORS DE LA REPÚBLICA

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

4

CERDÀ MILICIÀ I POLÍTIC. Per una política pràctica. Els fets de la bandera (1855). Regidor de l'Ajuntament i 2on Comandant del Batalló de Sapadors de la Ciutat de Barcelona

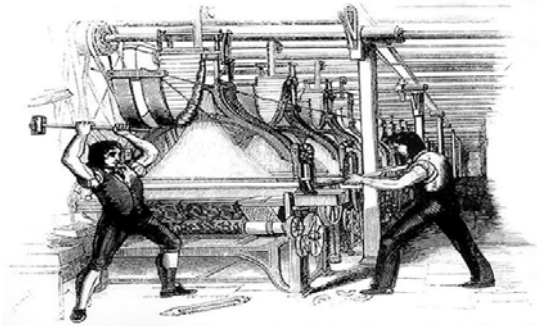

Vaga general 1855

La vaga es va produir en un context de fortes tensions socials derivades de la industrialització, amb jornades laborals llargues, salaris baixos i condicions insalubres. Es va iniciar el juliol de 1855, després de la promulgació de la primera llei d'associacions obreres, i es considera la primera vaga general de Catalunya i d'Espanya.

Els obrers, sobretot del tèxtil, van reclamar reducció de la **jornada laboral, millores salarials i dret d'associació**. La vaga es va estendre ràpidament per Barcelona i altres poblacions industrials catalanes, arribant a mobilitzar milers de treballadors. Aquesta vaga es va estendre a les ciutats més importants del país . Fins i tot Engels la cita.

La repressió va ser dura: es van declarar estats d'excepció, hi va haver detencions massives i també execucions. Tot i això, la vaga del 1855 va marcar un punt d'inflexió, ja que va consolidar el moviment obrer organitzat i va posar sobre la taula la qüestió social com a problema central de la modernització industrial a Catalunya.

Els treballadors inicialment s'havien mobilitzat contra el maquinisme en l'anomenat conflicte de les selfactines, per la introducció de la selfactina, que mecanitzava una part important de treball del filat

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

4

CERDÀ MILICIÀ I POLÍTIC.

Per una política pràctica. Els fets de la bandera (1855).
Regidor de l'Ajuntament i 2on Comandant del Batalló de Sapadors de la Ciutat de Barcelona

Ildefons Cerdà el 1855 era regidor del síndic de l'Ajuntament de Barcelona i comandant dels sapadors de les Milícies Nacionals: civils armats en lluita per les millores socials i el progressisme.

Fets de la bandera Vaga general 1855

Arran de l'execució del dirigent obrer Josep Barceló en el marc de la vaga general del 1855, es va plantar una bandera roja a la plaça del Pedró, però l'Ajuntament la va retirar i es negà a tornar-la als treballadors.

Les banderes de la milícia: símbol mobilitzador per les llibertats

El 3 de juliol, Cerdà va desplegar el seu batalló, va entrar a la Casa de la Ciutat i va recuperar la bandera, que va ser retornada al seu lloc amb escorta militar.

Cerdà va acompanyar una delegació obrera a Madrid i va poder demostrar, gràcies a les dades obtingudes durant l'elaboració de l'estudi topogràfic, "la misèria del proletariat i la justesa de les reivindicacions".

**1856
CAIGUDA DEL BIENNI PROGRESSISTA
DESTITUCIÓ I EMPRESONAMENT
D'ILDEFONS CERDÀ**

Cerdà fugí a França, s'instal·la a París (1856-58) i aprofita per a estudiar les experiències ferroviàries i urbanístiques de París. Abans havia estat a Nîmes (1844) i posteriorment a Liège i Brusel·les (1863)

4

CERDÀ MILICIÀ I POLÍTIC

Per una política pràctica. Els fets de la República (1873).
President de la Diputació i 1er Director Comandant de la
Companyia de Sapadors de la República

Ildelfons Cerdà el 1873 era
President de la Diputació de
Barcelona i 1er Comandant de la
la Milícia de Catalunya

“En la tarde del siguiente día (14 de Junio de 1873) **se reunió el Cuerpo provincial en pleno, presidido por el Gobernador Sr. Ferrer y Garcés**, el Capitán general interino, comisiones del Ayuntamiento y de varios institutos del ejército, **con el objeto de proceder al reparto de las nuevas enseñas al segundo y tercer batallón de «Guías»** que á la plaza de San Jaime acudieron. Un toque de atención dado por el corneta de órdenes, indicó que iba á empezar el acto, y seguidamente el vicepresidente de aquel Cuerpo, D. **Ildelfonso Cerdà**, dirigióse á los Voluntarios manifestándoles que iba á hacerseles entrega de las banderas, bajo las cuales habían de combatir con decisión y energía al elemento perturbador que esparcía el luto y la desolación por las montañas catalanas, y servir de garantía y eficaz apoyo al ciudadano honrado que contribuía con su laboriosidad á la prosperidad de la Patria. «La Diputación provincial, dijo, se complace ante la grata esperanza de que las banderas que van á seros entregadas las devolveréis cargadas de laureles conquistados en combatir á los constantes enemigos de la República democrática federal.» (...) Ambos oradores (**Cerdà y Patiño**) terminaron sus discursos con vivas á la República federal y á las Cortes Constituyentes. Inmediatamente, los comandantes y abanderados, seguidos de sus respectivas escoltas, subieron á la Diputación, y de manos del general recibieron dos de los cuatro estandartes que ondearon en el balcón del edificio durante los festejos celebrados con motivo de la proclamación de la federal.”

Fets de la bandera de 1873 per fer front a la tercera guerra carlista

En l'estat de guerra el 1873, i essent Cerdà President de la Diputació de Barcelona es van desenvolupar els Pressupostos de 1873 per reorganitzar i defensar-se dels carlins i organitzar els serveis i equipaments de la república en l'àmbit de la Província de Barcelona

Proclamació de la República a Barcelona, el 21 de febrer de 1873 a la plaça Sant Jaume, davant la façana de la Diputació Provincial de Barcelona.
La Ilustración Española y Americana, 8/3/1873, Any XVII, num. X, p. 149

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

LA GALAXIA CERDÀ

Un entorn familiar, tècnic i d'emprenedors d'infraestructures

MIQUEL VIADA I BUNYOL
(Mataró, 1789 – Mataró, 1848)
Fou un armador i empresari català, un dels principals responsables de la construcció de la línia ferroviària entre Barcelona i Mataró. Esdevingué un pròsper indià que retornà a Catalunya després d'haver fet "les Amèriques" a Veneçuela i a Cuba. Forma part de l'equip Josep Bosch, sogre de Cerdà

FERDINAND DE LESSEPS I CREVINYÀ (Versalles (França), 1805 – La Chênaie (França), 1894) va ser un diplomàtic i empresari francès. Fou cònsol a Barcelona (1842-48) i ambaixador a Madrid (1848-49). Va mediar durant el bombardeig de 1842. Va liderar el projecte de construcció del Canal de Suez que va ser inaugurat el 1869.

JOSEP XIFRÉ I CASAS
(Arenys de Mar, 1777 – Barcelona, 1856). Fou un home de negocis, negrer, filantrop i mecenes. Feu una gran fortuna a Cuba i als Estats Units. Quan es retirà a Barcelona, feu bastir les cases del Pla de Palau (1835), anomenades popularment els Porxos d'en Xifré i pagà un hospital a Arenys. Va invertir en la línia del ferrocarril de Barcelona a Mataró.

JOSEP BOSCH I MUSTICH

(?- Barcelona, 1853). Indiano i industrial. Havia fet fortuna com a industrial cotoner a Cuba. Instal·là una fàbrica al raval i fou membre de la Junta del ferrocarril de Barcelona a Mataró. Era sogre de Cerdà i un dels impulsors per a que Cerdà es dediqués al negoci ferroviari.

ILDEFONS CERDÀ I SUNYER

(Centelles, 1815 – Caldes de Besaya, 1876). Forma part d'una generació de polítics i intel·lectuals progressistes — com Pere Monlau, Pascual Madoz, Laureà Figuerola o Ciril Franquet—, així com d'empresaris promotors d'infraestructures i serveis i del ferrocarril —com Miquel Viada, Josep Bosch, Ferdinand de Lesseps, Charles Lebon, Manel Gibert, Josep Maria Gispert— amb qui compartia l'esperit de modernització i reforma social. Junts van posar les bases del que més tard seria l'Estat del benestar. Per fer realitat els seus projectes, Cerdà va saber envoltar-se d'una xarxa empresarial i política que anava del seu germà Miquel fins a figures com el Marqués de Cervera. Aquesta dimensió col·lectiva, que funcionava gairebé com un "taller" de coneixement i d'acció, encara no ha estat prou estudiada i és clau per entendre com va aconseguir implementar moltes de les seves idees.

MANUEL GIBERT I SANS

(Barcelona, 1795 - Barcelona, 1873) Fou un militar i advocat català. Fou un destacat polític del partit dels moderats, i arribà a ser governador civil de Barcelona. Va construir la primera casa a l'Eixample Cerdà

CHARLES LEBON

(Dieppe, 1799 - Martigny, 1877) Va ser un industrial francès que es va dedicar al negoci de la producció de gas i l'enllumenat públic a Barcelona i altres ciutats. Va crear juntament amb els banquers Gil la Societat Catalana per a l'Enllumenat per Gas. [Acabada la concessió, es va iniciar un litigi que es va resoldre el 1863 concedint-li l'enllumenat públic a la seva companyia. Va aconseguir la concessió del gas a València el 1843 i altres ciutats com Cadis, Màlaga, Santander i Múrcia posteriorment. Cerdà en va ser el seu Assessor.

5

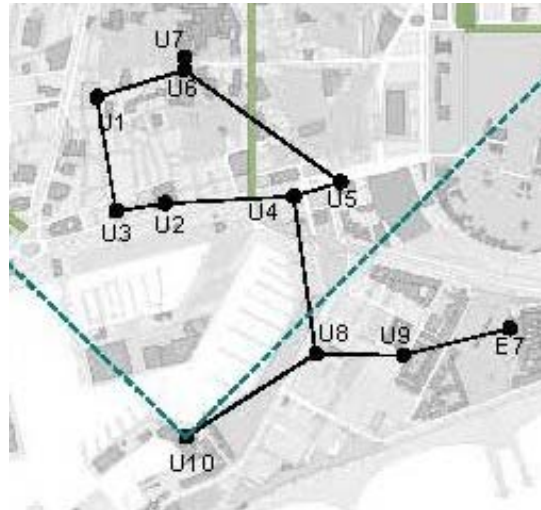
LA GALAXIA CERDÀ

Un entorn familiar, tècnic i d'emprenedors d'infraestructures

MIQUEL VIADA I BUNYOL

(Mataró, 1789 – Mataró, 1848) Fou un armador i empresari català, un dels principals responsables de la construcció de la línia ferroviària entre Barcelona i Mataró. Esdevingué un prósper indià que retornà a Catalunya després d'haver fet "les Amèriques" a Veneçuela i a Cuba. Forma part de l'equip Josep Bosch, sogre de Cerdà

FERDINAND DE LESSEPS

(Versalles (França), 1805 – La Chênaie (França), 1894) va ser un diplomàtic i empresari francès. Fou cònsol a Barcelona (1842-48) i ambaixador a Madrid (1848-49). Va mediar durant el bombardeig de 1842. Va liderar el projecte de construcció del Canal de Suez que va ser inaugurat el 1869.

JOSEP XIFRÉ I CASAS

(Arenys de Mar, 1777 – Barcelona, 1856). Fou un home de negocis, negrer, filantrop i mecenes. Feu una gran fortuna a Cuba i als Estats Units. Quan es retirà a Barcelona, feu bastir les cases del Pla de Palau (1835), anomenades popularment els Porxos d'en Xifré i pagà un hospital a Arenys. Va invertir en la línia del ferrocarril de Barcelona a Mataró.

JOSEP BOSCH I MUSTICH

(?- Barcelona, 1853) Indià i industrial. Havia fet fortuna com a industrial cotoner a Cuba. Instal·là una fàbrica al raval i fou membre de la Junta del ferrocarril de Barcelona a Mataró. Era sogre de Cerdà i un dels impulsors per a que Cerdà es dediqués al negoci ferroviari.

MANUEL GIBERT I SANS

(Barcelona, 1795 - Barcelona, 1873) Fou un militar i advocat català. Fou un destacat polític del partit dels moderats, i arribà a ser governador civil de Barcelona. Va construir la primera casa a l'Eixample Cerdà

UNIVERS CERDÀ

- U1 Plaça Reial
- U2 Capitània General
- U3 Plaça Medinaceli
- U4 Restaurant Set Portes
- U5 Govern Civil
- U6 Ajuntament de Barcelona
- U7 Diputació de Barcelona (actual Palau Generalitat)
- U8 Església Sant Miquel de la Barceloneta
- U9 Maquinista Terrestre
- U10 Torre del Rellogue de la Barceloneta

Cerdà es movia al voltant de la Plaça Reial, on se situava la seva lògia; la plaça Medinaceli on vivia el seu sogre Josep Bosch; el Pla de Palau on se situava el restaurant 7 portes a la planta baixa de les cases d'en Xifré, així com l'edifici del Govern Civil; la plaça de Sant Jaume on se situava l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona. A la Barceloneta hi vivien col·legues com Lesseps, o se situaven fàbriques com la Maquinista Terrestre i la de Gas Lebon, amic i industrial del que n'era assessor.

CHARLES LEBON

(Dieppe, 1799 - Martigny, 1877) Va ser un industrial francès que es va dedicar al negoci de la producció de gas i l'enllumenat públic a Barcelona i altres ciutats. Va crear juntament amb els banquers Gil la Societat Catalana per a l'Enllumenat per Gas. [Acabada la concessió, es va iniciar un litigi que es va resoldre el 1863 concedint-li l'enllumenat públic a la seva companyia. Va aconseguir la concessió del gas a València el 1843 i altres ciutats com Cadis, Màlaga, Santander i Múrcia posteriorment. Cerdà en va ser el seu Assessor.

5

LA GALAXIA CERDÀ Un entorn familiar, tècnic i polític al servei de la revolució liberal i progressista

PASCUAL MADOZ IBÁÑEZ

(Pamplona 1806 - Gènova 1870)
Polític espanyol liberal. Diputat a les Corts Espanyoles i ministre d'Hisenda (1855). Madoz promoure l'enderrocament de les muralles de Barcelona i va impulsar una desamortització, que va afectar els béns dels ajuntaments, i la construcció del ferrocarril, que volia millorar les comunicacions i articular el mercat (1854-1856). Liderava la candidatura progressista en la que es va presentar Cerdà.

CIRIL FRANQUET BERTRÁN

(La Serra d'en Galceran, 1809 — Barcelona, 1870) va ser un polític liberal espanyol. En 1854, durant el Bienni Progressista, va ser nomenat governador civil de la província de València i posteriorment traslladat a Barcelona després del conflicte de les selfactines. Va dimitir en 1855, i fou elegit novament diputat per la província de Tarragona. Va exercir de diputat fins al final del Bienni Progressista en 1856. En acabar la seva activitat política es va dedicar a fer estudis sobre aprofitament de les aigües. Marmesor del Testament de Cerdà.

RAFAEL DE BUSTOS. MARQUES DE CORVERA

(Huéscar, 1807 - Archena, 1894). Va ser un polític i aristòcrata espanyol titulat marquès de Corvera. Granadí d'ascendència familiar murciana, va doctorar-se en Dret en la Universitat d'Alcalá de Henares. En 1850 va ser escollit Diputat a Corts per Múrcia, càrrec que mantindria en successives eleccions fins a 1857. Va promoure, entre d'altres, la construcció de carreteres, ponts, fars en la costa, defenses de l'aigua del Segura per a regadiu i trajectes de ferrocarril. Va coincidir amb Cerdà al Congrés de Diputats (1850-51) i aquest va projectar algunes d'aquestes infraestructures. Fou nomenat ministre de Foment durant el regnat d'Isabel II quan s'aprovà el projecte d'Eixample de Cerdà, i mes tard Cerdà li comparteix l'esboç de la seva teoria de la rurització.

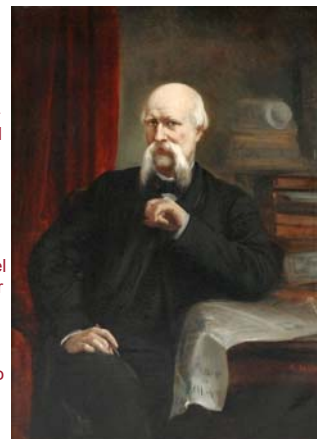
PERE FELIP MONLAU I ROCA

(Barcelona, 1808 - Madrid, 1871) Metge higienista, intel·lectual liberal i humanista català, una figura clau en la Barcelona del segle XIX, va tenir un paper destacat en la difusió de les idees d'higiene pública i en la defensa de millors condicions de vida per a la classe obrera, seu és el famós pamflet "¡Abajo las murallas!!!" (1841). Va ser un dels mestres de Cerdà en higienisme.

LAUREÀ FIGUEROLA I BALLESTER

(Anoia, 1816 - Madrid, 28 de febrer de 1903)
Economista i polític català, que estudià filosofia i dret. És conegut per la creació de la unitat monetària de la pesseta. Fou el primer doctor en dret sortit d'una universitat espanyola. Ministre d'Hisenda al Sexenni. Va ser marmesor del testament de Cerdà

ILDEFONS CERDÀ I SUNYER

(Centelles, 1815 – Caldes de Besaya, 1876). Forma part d'una generació de polítics i intel·lectuals progressistes — com Pere Monlau, Pascual Madoz, Laureà Figuerola o Ciril Franquet —, així com d'empresaris promotors d'infraestructures i serveis i del ferrocarril —com Miquel Viada, Josep Bosch, Ferdinand de Lesseps, Charles Lebon, Manel Gibert, Josep Maria Gispert— amb qui compartia l'esperit de modernització i reforma social. Junts van posar les bases del que més tard seria l'Estat del benestar. Per fer realitat els seus projectes, Cerdà va saber envoltar-se d'una xarxa empresarial i política que anava del seu germà Miquel fins a figures com el Marqués de Cervera. Aquesta dimensió col·lectiva, que funcionava gairebé com un "taller" de coneixement i d'acció, encara no ha estat prou estudiada i és clau per entendre com va aconseguir implementar moltes de les seves idees.

MIQUEL CERDÀ I SUNYER

Va ser el germà i col·laborador pròxim d'Ildefons. Va compartir estudis inicials i joventut a Barcelona, i després es va implicar en la gestió i suport dels projectes tècnics i econòmics del seu germà, especialment en obres públiques i ferroviàries. La seva figura ajuda a entendre que l'obra de Cerdà no va ser individual, sinó que es va recolzar en una xarxa familiar i professional.

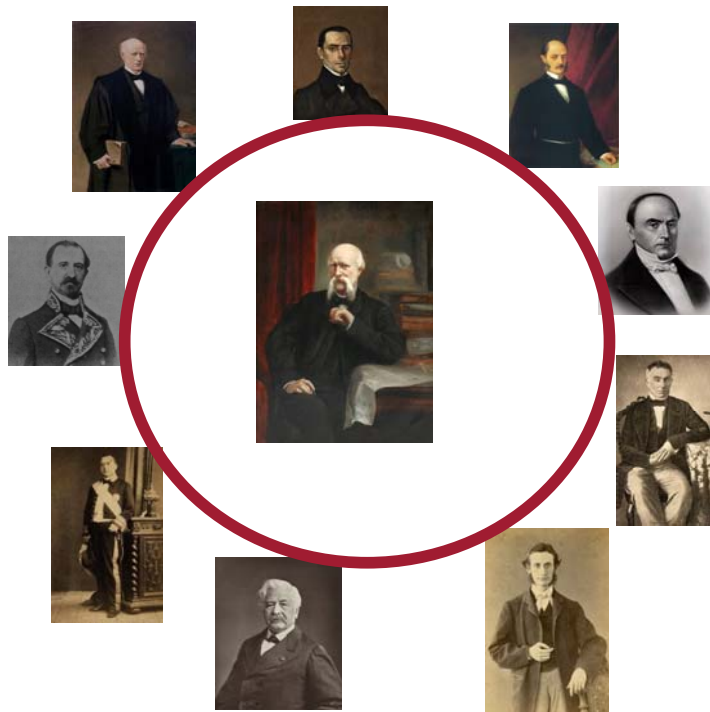
Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

5

LA GALAXIA CERDÀ

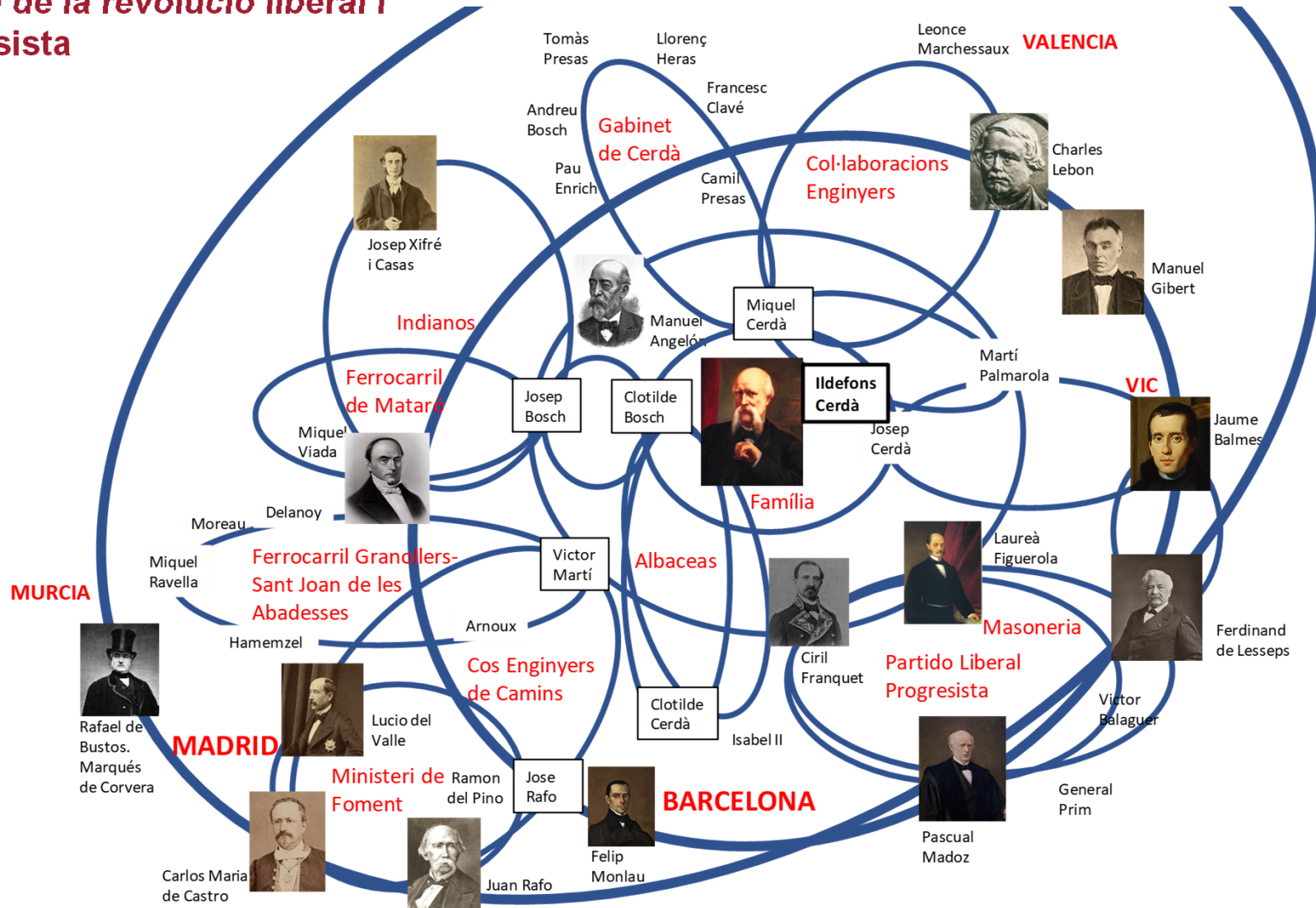
Un entorn familiar, tècnic i polític al servei de la revolució liberal i progressista

El període liberal viscut per Cerdà, de més de quatre dècades (1833-1875), té un marcat caràcter transformador de la societat espanyola, que es veurà interromput per l'inici del període conservador de la Restauració a partir del 1876. Cerdà és una de les personalitats significatives d'aquesta època, juntament amb alguns personatges coetanis clau del desenvolupament polític de la revolució liberal a Espanya, amb els quals interacciona per crear la seva obra. Jaume Balmes, Ferdinand Lesseps, Pere Felip Monlau, Figuerola Laureà, Pascual Madoz, Ciril Franquet, Francesc Pi i Margall, Josep Bosch, Ferdinand Lesseps, Manuel Gibert, Josep Maria Gispert, Víctor Balaguer, Víctor Martí, Charles Lebon, entre molts altres.

5

LA GALAXIA CERDÀ Un entorn familiar, tècnic i polític al servei de la revolució liberal i progressista

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

6

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR TERRITORIAL

La higiene i les xarxes de circulació com a principis d'organització de l'habitatge i la ciutat.

La llei de la radiació. Un esquema fractal d'organització del territori i els seus equipaments

LA TEORÍA GENERAL DE LA URBANIZACIÓN (1867)

LA TEORIA GENERAL DE LA RURITZACIÓ (1875)

Sobre la base d'un pensament organitzat en dualitats:

- Origen i causa de la urbanització
- Individualitat i sociabilitat
- Edificació i Agrupament
- Aïllament i relació
- Estanta i moviment
- Intervies i vies
- Hifgiene i mobilitat
- Urbà i rural

Sobre un model de funcionomia entre continent i contingut

Un model territorial en que cada mode de transport genera una forma d'urbanització

Sobre un model territorial que implementa un esquema a les diferents escales (casa, ciutat, comarca, país) segons un esquema fractal

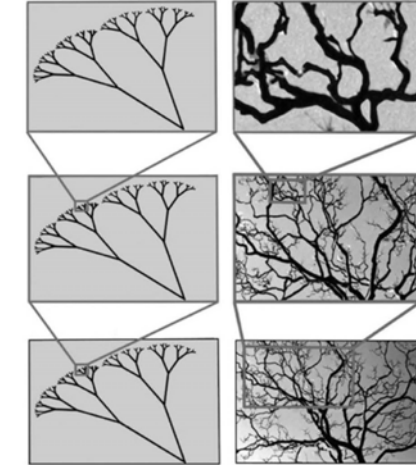
Sobre un model urbà i territorial que s'organitza al voltant d'analogies (la ciutat com un cos humà amb les diferents funcions)

FUNDA L'URBANISME MODERN

Una urbanització amb assentaments saludables i amb serveis

Una urbanització amb assentaments connectats fractalment

6

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR

La higiene i les xarxes de circulació com a principis d'organització de l'habitatge i la ciutat. La llei de la radiació. Un esquema fractal d'organització del territori i els seus equipaments

Cub atmosfèric a l'habitatge i qualitat de l'aire i verd a les ciutats

Sistema arbori, els fractals i la lleï d'irradiació

Organització de la vialitat i els equipaments al territori

La teoria del cub atmosfèric defineix el volum mínim d'aire i llum que ha de tenir cada habitatge per garantir salut i benestar.

Per altra banda les ciutats airejades ben assolellades i amb accés al verd ha estat un dels eixos centrals de la planificació de les ciutats des de Vitruvi i que Cerdà recull L'orientació SO dels blocs de l'Eixample i la introducció de l'arbrat als carrers de Barcelona en són un referent. Avui el relat es la regla 3-30-300. Veure 3 arbres desde casa, un 30% de verd al barri i un parc urbà a menys de 300 m.

Durant el sexenni revolucionari de 1868-73, que desembocà en la I^a República (1873-1875), va tenir un rol destacat com a líder de la Milícia Nacional i com a membre del partit republicà-federal, on va ser escollit diputat per la Província de Barcelona (1870-1874). Va arribar a ser President de la Diputació.

En aquest context va dirigir un projecte territorial que configuraria al voltant d'una llei d'irradiació per organitzar les comunicacions de la província i un sistema de govern per distribuir els serveis i equipaments.

La llei d'irradiació es l'esquema que li permet organitzar el viari i els equipaments de la província de Barcelona en el Pla de Confederacions de 1873

6

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR La llei de la radiació. Un esquema fractal d'organització del territori i els seus equipaments

PROJECTE FERROCARRIL GRANOLLERS - SANT JOAN DE LES ABADESSES (1857)

La participació d'Ildelfons Cerdà en el projecte del ferrocarril entre Granollers i Sant Joan de les Abadesses s'emmarca en el seu interès per la modernització de les infraestructures i per la connectivitat territorial, essencials per al progrés econòmic i social.

El 1856 s'aconsegueix la concessió de la línia de ferrocarril. L'any 1860 es va aprovar per Reial Ordre el projecte d'aquesta línia ferroviària, que havia de connectar Barcelona amb el cor industrial i miner del Ripollès. Cerdà en va ser un dels impulsors inicials i, quan el 1862 es promulgà la llei que autoritzava la concessió del ferrocarril, l'Ajuntament de Centelles li va enviar una carta de felicitació, destacant-lo com a "iniciador del projecte". Cerdà hi respongué emocionat, agraït que, a més de ser una gran millora per a Catalunya, el projecte també beneficiava el seu poble natal: "villa, que como buen hijo de la misma, no he olvidado, ni podré olvidar jamás". Aquesta línia tenia un gran valor estratègic: havia de facilitar el transport de carbó de les mines d'Ogassa i reforçar l'activitat industrial de la conca del Ter. Tot i això, la seva execució fou lenta i plena de dificultats financeres i tècniques. La primera secció, de Barcelona a Granollers, s'inaugurà el 1854, però la connexió fins a Sant Joan de les Abadesses no es completaria fins al 1880, ja després de la mort de Cerdà.

- SANT JOAN DE LES ABADESSES
- RIPOLL
- VIC
- CENTELLES
- LA GARRIGA
- GRANOLLERS

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

6

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR

La higiene i les xarxes de circulació
com a principis d'organització de l'habitatge i la ciutat.

VIDEO 2

Cub atmosfèric a
l'habitatge

i qualitat de
l'aire i verd a les
ciutats

El vídeo projecta
imatges de la
insalubre i asfixiant
Barcelona enmurallada de
1855 i de la Barcelona
contaminada del segle XXI
Una veu pot explicar
les condicions d'insalubritat
de la ciutat i de les
condicions actuals de
contaminació i el
pensament transformador
de Cerdà.

6

CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR

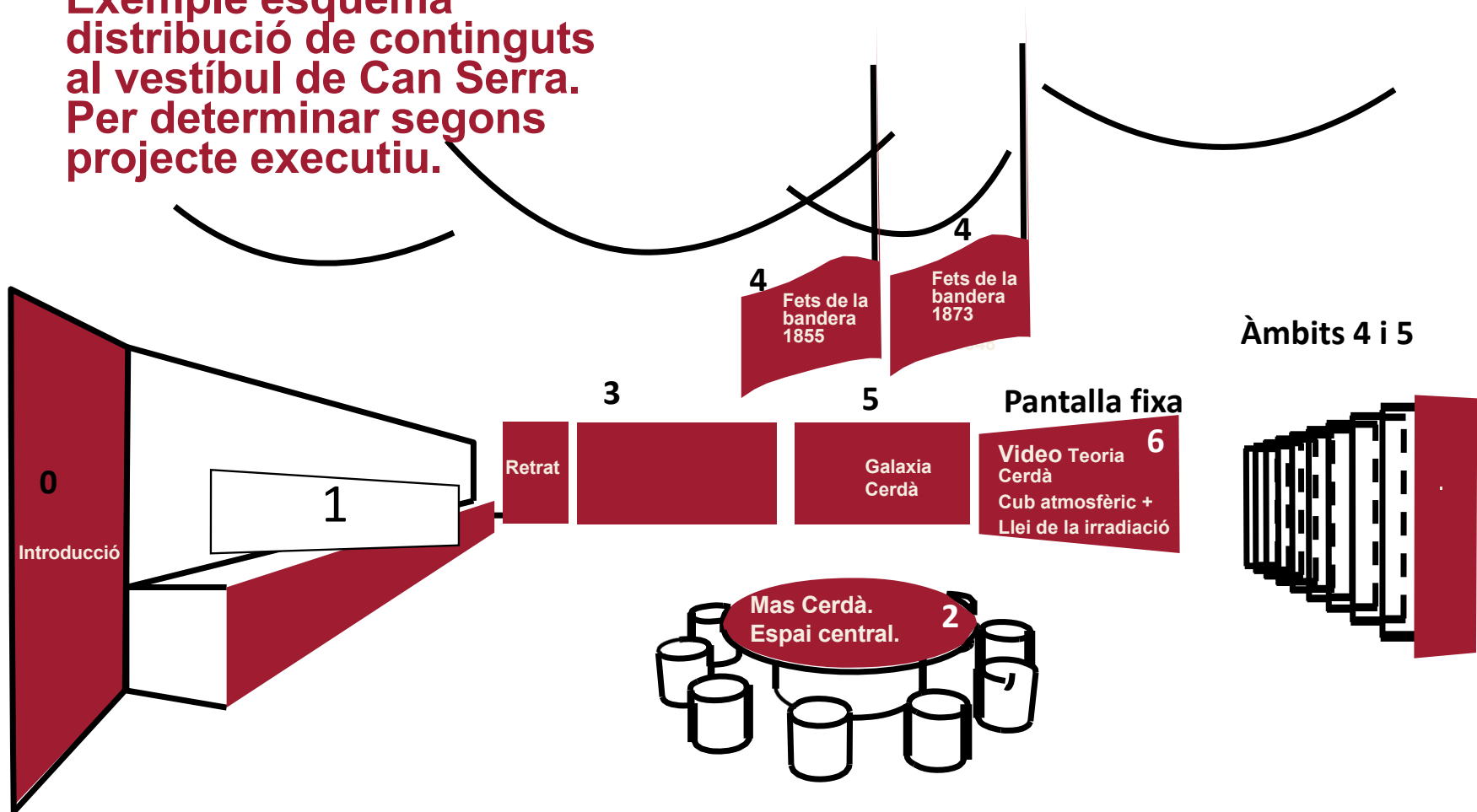
La llei de la radiació. Un esquema fractal d'organització del territori i els seus equipaments

Document signat electrònicament. Firmes vàlides. És còpia autèntica de l'original electrònic.

Codi Segur de Verificació (CSV): 569acf7b746204e9b42b Adreça de validació: <https://seuelectronica.diba.cat>

**Exemple esquema
distribució de continguts
al vestíbul de Can Serra.
Per determinar segons
projecte executiu.**

Resum

Esquema de continguts

1. INTRODUCCIÓ: PER QUÈ UNIVERS CERDÀ, MES ENLLÀ DE L'EIXAMPLE

2. UNA GENERACIÓ QUE VOL MODERNITZAR LA SOCIETAT
Biografia de Cerdà, Les cares de Cerdà,
Curiositats al voltant de la vida i obra de Cerdà

Bloc 1. Biografia Cerdà Bloc

2. Els territoris de Cerdà:

- **Plànol de les cases on va residir Cerdà a Barcelona**
- **Plànol de les estances en ciutats com a Enginyer del Cos i activitats particulars**

Bloc 3. El Congrés d'Urbanisme de 1859 i el trasllat de la Tomba de Cerdà amb Fabia Estapé (1871), l'exposició Mostra Cerdà de 1994 i l'Any Cerdà 2009 son moments de recuperació d'un personatge,

Espai 1. Les cares de Cerdà

Fets Vitals i desmentint malentesos. 12 informacions.

2. MAS CERDÀ

Un entorn familiar rural, comercial i liberal que l'inspira a projectar el territori

Fotografia del Quadre del Mas Cerdà

Bloc 4. Genealogia família Cerdà Genealogia família Cerdà: la família Cerdà es remunta als seus orígens al segle XIII. Quan les filles de Cerdà emigren a partir de 1890 el llegat del Mas Cerdà desapareix

Video 1. Projecte aèria de paisatges del Pla de la Garga i del Mas. Imatges de drons projectades del paisatge de Pla de la Garga.

3. CERDÀ ENGINYER DE CAMINS I URBANISTA

Construcció de carreteres, ferrocarrils i serveis urbans: Acció i reflexió sobre el territori

Bloc 5. Projectes de les carreteres de la Província de Barcelona i Projectes d'aigua

Bloc 6, Context ferroviari que arranca a partir de 1848: Barcelona Mataró, Barcelona Granollers, Granollers-Girona, Barcelona-Sabadell-Terrassa-Lleida Plafo 7. Projecte Ferrocarril de Granollers a Sant Joan de les Abadesses

Audio 1848: Cerdà es llença a l'"arena"

Audio dels Projectes a les Teories

4. CERDÀ MILICIÀ I POLITIC

Per una política pràctica

Els fets de la bandera (1855). Regidor de l'Ajuntament

Banderola

Bloc 8 Els fets de la bandera (1855). Regidor de l'Ajuntament

Els fets de la República (1873). President de la Diputació

Banderola

Bloc 9. Els fets de la República (1873). President de la Diputació

5. LA GALAXIA CERDÀ

Un entorn familiar, tècnic, d'emprenedors d'infraestructures i polític al servei de la revolució liberal i progressista

Bloc 10. Galaxia Cerdà.

Bloc 11. L'univers Cerdà: Enginyers, indians, empresaris del ferrocarril, polítics i científics

.

6. CERDÀ URBANISTA I PLANIFICADOR TERRITORIAL

6.1. La higiene i les xarxes de circulació com a principis d'organització de l'habitatge i la ciutat.

Bloc 12 Teories de Cerdà: Vers una teoria Urbanística i Territorial

• **Cub atmosfèric a l'habitatge i qualitat de l'aire i verd a les ciutats**

Cub atmosfèric: projeccions internes de la Barcelona emmurallada i opressiva i de la contaminació actual. Ventiladors interactius: representen la ciutat ventilada i salubre en funció de les dades (1856 i segle XXI).

• Comparador de dades històriques de l'espai habitable, la qualitat de l'aire i l'accés al verd: pantalla tàctil amb estadístiques obreres del 1856 en relació amb dades actuals.

6.2. La llei de la radiació. Un esquema fractal d'organització del territori i els seus equipaments

• **Sistema arbori, els fractals i la llei d'irradiació. Organització de la vialitat i els equipaments al territori**

• Cerdà ve proposant el sistema d'autosimilitud que trasllada en la comparativa d'un esquema viari d'un habitatge i d'una comarca i que en la Carta al Marqués de Corvera estan

.

Video 2. Cub atmosfèric a l'habitatge i qualitat de l'aire i verd a les ciutats

Sistema arbori, els fractals i la llei d'irradiació. Organització de la vialitat i els equipaments al territori

Metadades del document

Núm. expedient	2026/0005710
Tipus documental	Plec de clàusules o condicions
Títol	Annex 1 al plec de prescripcions tècniques particulars per a la contractació relativa al disseny, producció, muntatge i desmuntatge de l'exposició "Ildefons Cerdà, més enllà de l'Eixample", de la Diputació de Barcelona

Signatures

Signatari		Acte	Data acte
Ana Maria Berruezo Calm (TCAT)	Subdirectora Imatge Corporativa i Promoció Institucional	Signa	12/05/2026 18:03

Validació Electrònica del document

Codi (CSV)	Adreça de validació	QR
569acf7b746204e9b42b	https://seuelectronica.diba.cat	

